

CAPITOLS E ORDINACIONS

DE LA

CEQUIA DE FAVARA.

VALENCIA:
IMPRENTA DE RAMÓN ORTEGA
1882.

CAPITOLS E ORDINACIONS

*fets y estatubides pera el bon govern y conservació de la comuna y cequia de Favara, per los elets y sindich de ella. Ab acte rebut per Jusep Orient y Latzer, sindich, notari de dita comuna, en 18 de Mars de 1701, ab sa decreta-
ció al peu continuada.*

ANNO á Nativitate Domini millesimo septingentesimo primo, die vero numerato decimo octavo, mensis Martii. Lo pare Miquel Valero, prebere de la sagrada religió de la Compañia de Jesus, sindich y procurador del Collegi de Sent Pau de la present ciutat: lo illustre Don Antoni Boil de Arenós y Fenollét, marquès de Boil, señor dels lochs de Alfafar, Masanasa y la Corona: D. Jusep Boil de Arenós y Fenollét: D. Crescenci Cerveró: Vicent Sanchis y Trilles, dotor en drets, Miquel Geroni Lop, dotor en drets: Chrisogono Almella, ciutadá de Valencia: Joachim Guillem, ciutadá de fora el portal de Cuart, en lo carrer vulgarment dit de Cuart: Francés Pastor, laurador de fora el portal de Sent Vicent: Gaspar Pastor, laurador de la partida de Patraix: Vicent Aparisi, laurador de la partida del Pont de Monroig: Felix Domingo y Geroni Daroqui, lauradors del loch de Catarrocha: Melchor Ricart y Diego Muñós, lauradors del loch de Albal. Tots elets de la comuna y cequia de Favara: y Geroni Millá, laurador del loch de Catarrocha, sindich de dita comuna; junts y congregats en la casa del dit illustre marquès de Boil, situada en la present ciutat de Valencia, en lo carrer vulgarment dit de la Mar, aon pera semblants y altres afers y negosis es solen y acostumen juntar y congregar: presehint tres provicions, fetes per lo illustre Portant Veus de general governador de la present ciutat y regne de Valencia: La primera, en quatre dels corrents: la segona, ab cominació en once dels mateixos; y la tercera y última, ab

cominació precisa en setse dels corrents; registrades en lo libre judiciari de la casa del magnífich asesor de sa señoría, sots dits calendaris y convocations fetes per Juan Guillot, guarda de dita comuna y cequia de Favara: Lo qual, michansant churament á nostre Senyor Deu Jesu Christ, y als Sans quatre Evangelis, prestat en má y poder del notari infrascrit, y en presencia dels infrascrits testimonis, seu relació ell haber fet totes les tres convocations, pera els present puesto, dia y hora respective, á tots los elets de dita comuna; y en presencia y asistencia de Aleixandre Escuder, alguasil ordinari de dit ilustre Portant Veus. Tots unánimes y concordés, y ningú discrepant, confesant, é ser la machor part dels vint elets de dita comuna, y tota aquella y sos hereters y regants, representant, en virtud dels poders á dits vint elets, eo á la machor part de aquells atribuit, segons lo série y tenor dels actes infra calendariats. Per cuant en la junta general de la comuna de Favara, que es celebrá en vint y set de Mars mil siscentos noranta, ab deliberació presa en dita junta, ab acte rebut per Salvador Gutierrez, notari, en dit dia es doná facultat al sindich laurador, pera que ab vot y parer del sindich notari, nomenás huit personas, pera que éstes podentse induir en lo número, nomenasen y elixquesen fins al número de vint: zo es, quatre eclesiastichs, quatre caballers, quatre ciutadans, quatre lauradors de la horta, y quatre dels lochs de Albal y Catarrocha; donantlos lo poder que en dit acte se conté, en virtud del qual acte, ab lo rebut per lo mateix notari, en lo mateix dia de vint y set de Mars, quedaren nomenats lo pare fray Christofol Rodrigues, del orde de Predicadors, sindich del Colegi de Sent Pau, de la Compañía de Jesus: lo ilustre D. Antoni Boil de Arenós y Fenollét, marqués de Boil: D. Luis Leó: lo doctor Vicent Salvador y Pelegri: lo doctor Miquel Geroni Lop: y dits Vicent Aparisi, laurador de la horta; y Diego Muños, laurador del loch de Albal: los quals, en eixecució de dita nominació y poder, en lo dia nou de Abril de dit any mil siscentos noranta, ab acte rebut per Francisco Ibañez Desa, notari, nomenaren pera compliment de dits vint elets, al doctor Roch Pitarch, prebere, de la real casa de la Congregació de Sent Felipe Neri: á mosen Vicent Cardona, prebere, sindich del reverent clero de Sent Micolau: al egregi compte de Parsent; y á D. Crescenci Cerveró: al doctor Vicent Sanchis y Trilles; y á Chrisogono Almella: á Francés Pastor: Joachim Guillem; y á Batiste Pallardó, laurador de la horta: á Melchor Ricart: Felix Domingo; y á Geroni Daroqui, lauradors de Albal y Catarrocha, que ab los huit primers elets, fan lo número dels vint. Y habent intentat en lo dia set de Abril del any mil siscentos noranta y dos, dits elets, eo la machor part de aquells, exonerarse del encarrech á ells acomanat, resolgué dita junta continuás la disposició, no sols dels negocis y afers que entonces ocurrien, sino la delliberació y formació dels capitols, que en lo es devenidor se han de establir y observar pera la bona administració de dita comuna; remediand los danys y abusos, que fins ara se han experimentat. Per zo, habent presehí continuades y largues conferencies, estatuixen, delliberen y determinen los capitols següents.

CAPITOLS GENERALS.

Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que estiguen per cancelats, anulats, revocats y de ningun efecte tots y cualsevols capitols y delliberacions, que fins lo dia de la decretació dels presents se hagen fet y estatuit; així per lo comú de dita cequia, com per los elets de aquella, de tal modo, com si fets no fosen: volent, que del dit dia de la decretació dels presents capitols en avant, tot lo govern de dita cequia, y forma de distribuir la aygua, es governe segons lo dispost y estatuit per los capitols següents.

Junta dels vint elets, pera nomenar los nous en lo quadrieni següent.

I. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que finit lo nostre encarrech, es junte la junta dels vint elets, eo la machor part de aquells; la qual nomene y elixca cinch dels vint elets, hu eclesiastich, altre caballer, altre ciutadà, altre laurador de la horta, y altre laurador dels pobles: los quals cinch elets nomenats, per la machor part dels vint, queden pera el quadrieni següent, com á noticiosos del estat y negosis de la comuna. Y feta la nominació dels dits cinch elets vells, tota la dita junta dels vint, eo la machor part de aquells, nomene deu elets de les calitats y estaments de eclesiastichs, caballers, ciutadans, lauradors de la horta y dels lochs, pera que estos deu elets novament nomenats, ab los cinch que dels antecedents quedarán, formen la junta pera el quadrieni següent; y així se observe de quadrieni en quadrieni, pera que la representació de dita comuna, y tots los hereters de aquella, que residix, y ha de residir perpetuament, en dits quinze elets y junta, es conserve pera la fácil y bona administració de dita comuna.

Junta dels cinch reduhíts.

II. Item: Estatuim, delliberám y determinám que per la dificultat que té el juntarse tots els elets, y es convenient se observe la costum antiga, pera la pronta expedició dels negocis de dita comuna: La junta dels quinze elets haja de nomenar cinch dels dits elets, hú de cada estament, dels contenguts en lo antecedent capitol: y que dita junta de reduhíts, dure tot lo quadrieni, que durará la junta dels quinze, donantlos y conferirlos lo poder acostumat.

Oficis que ha de haber. Dia y forma de eleccions.

III. Item: Estatuim, delliberám y determinám que pera el govern de dita comuna, á mes de les juntes de elets haja de haber un sindich, un

cequier, eo en son loch arrendador, deu veedors; zo es, hú del bras del Rouchosa, altre del bras de Sent Geroni, dit de Vintimilla, altre del bras de Jesus, altre del bras de les Monges, altre del bras de la Gabia, altre del bras de Alfafar, altre de la fija de Benetuser, altre del bras de Masanasa, altre del bras de Catarrocha, y altre del bras de Albal, pera els afers y encarrechs que á cascú se li destinará en sos propis capitols. Y que la elecció de dits oficis sia en la forma següent. Que pera els oficis de sindich y cequier, los dits quinze elets hajen de insacular é insaculen sis persones habils; es á saber, tres de la horta y tres dels lochs, dels quals se haja de fer la estracció pera dits oficis en lo dumenge infraoctavam del glorios Sent Vicent Ferrer, en esta forma: Dels tres de la horta se ha de estraure el un bieni pera el ofici de sindich; y en lo mateix bieni dels tres dels lochs, se ha de estraure pera el ofici de cequier, y en lo bieni següent se ha de estraure dels tres lochs, que pera el concurs en dit bieni aprobaran los quinze elets pera el ofici de sindich; y dels tres de la horta, que així mateix se aprobaran per dits quinze elets, sia estret pera el ofici de cequier: De conformitat que pera cascun bieni se haja de fer y es fasa dita insaculació, eo habilitació novament, sens que els que quedaran de la habilitació del bieni antecedent, sens haber sortechat, correguen en lo bieni següent, menys que novament sien habilitats; quedant esta habilitació com la de tots los que han de concorrer, al arbitre y coneiximent de dits quinze elets: y que dits oficis duren per espay de dos anys tan solament, y que els que els hajen de regir, no pugen tenir terres en altres comunes, y toquen respectivament á la horta y als lochs; in-seguint lo turno començat en lo any mil siscentos noranta; en que la sort del sindich recaigué á la part de la horta: y calsevol que aurá sortechat en algú de dits oficis de sindich ó cequier, no puixa, finit son bieni, tornar á concorrer á ningú de dits oficis, menys que quedant vacant per dos bienis del ofici que aurá eyxercit.

En temps de arrendament no es nomene cequier.

IV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que sempre y quant yhaurá arrendador de la cequia comuna de Favara, éste tot lo temps que durará son arrendament, sia y haja de ser cequier, com ho á estat sempre; y en este cas, y no altre cese, y haja de cesar la insaculació y estracció que se ha dit pera dit ofici; y que en tal cas, la alternativa entre la horta, y els lochs sia unicament en lo ofici de sindich, y se observe en éste el ser en un bieni dels de la horta; y en lo altre dels lochs, in-seguint lo turno segons lo estat en que estrobará.

Moliner no tinga ofici en la comuna.

V. Item: Estatuim, delliberám y determinám que pera regentar los oficis de elets, sindich, cequier, arrendador, veedor, guarda ó calsevol altre, fins ara instituit ó instituïdor, no puixa concorrer, ni ser nomenat ningun arrendador de moli, ni persona que sia de son ofici moliner, ó que entenga é intervinga en afer algú de dit ofici, ec, y encara les persones conjuntes en primer ni segon grau de dits moliners.

Hereter de Rovella no tinga ofici en la comuna.

VI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que en los oficis del capitol antecedent, no puxen ser nomenats hereters de la cequia de Rovella, sots decret de nulitat.

Paguen tots tacha y cequiatge.

VII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que calsevol personal de calsevol estat, calitat ó condició que sia, que regará de la aygua de dita cequia de Favara y brazos de aquella, tinga obligació de pagar la tacha y cequiatge anual anticipadament per Pascua de Resurrecció, al for que será imposat; y calsevol altre imposit, que per causa de aven-gudes, rompiments ó calsevols altres casos cogitats ó incogitats, serán imposades per la junta, que representa ó representará dita comuna: y en cas de no pagar de plá en plá, sents plet, ni altra contradicció dites tacha, cequiatge é imposit, sia privada de la aygua de dita comuna y brazos de aquella, pera el rech de ses heretats, fins hacha satisfet ab tot efecte les cantitats que será deutor: y calsevol oficial ó persona que donará aygua á dit deutor, encorrega en pena de vint y cinch liures per cascuna vegada, aplicadores, lo ters al acusador, altre ters al comú de dita cequia, y lo altre al jutge ó jutges declaradors; y que en la mateixa pena, aplicadora *ut supra*, encarrega lo dit deutor, á qui se li aurá levat la aygua, si ab violencia y de fet la pren, per cascuna vegada que la pendrá.

Acudixquen en primera instancia als oficials de la comuna.

VIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que tots los regants de dita comuna, en primera instancia tinguen obligació de acudir als oficials y junta de elets de dita comuna, pera que com á noticiosos dels capitols, els administren ab brevetat justicia, escusant difugis y gastos, posant en eixecució lo declarat per dits oficials y elets: no obstant calsevols apelacions que pretenguen sufragarlos; y el que sens presehí esta diligència, intentarà vies litigioses, quede privat de la aygua, á arbitre y coneiximent de dits elets reduits.

Judicatura toca á sindich y cequier. En cás de discordia y altres, acudixquen á la junta de elets reduits.

IX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que encara que la judicatura de els clams, penes ó altres coses, que se oferixen á estat, y residit en lo sindich y cequier de dita comuna, ó lo hu de ells, en ausencia del altre, regoneixent les dificultats, y algun cás abusos, que han

succedit; declarám, que en primera instancia puixen fer y fassen dita declaració los dits sindich y cequier, ó lo hu de ells, en ausencia del altre, oint als veedors, que es trobarán en plaza; y sens tenir que donar noticia á la junta dels elets reduits, se eixecute la declaració; pero en cás de discordia ó diferir la declaració, ó absoldre en tot ó en part les penes de dits clams; puixen les persona ó persones que haurán clamat, encara que sien dels oficials de dita comuna, instar es junten los cinch elets reduits; los quals, eo la machor part determinen lo clam, absolvent ó condenant lo incurs de la pena ab vots secrets; porque la intenció del present capitol es, que dits sindich y cequier declaren encontinent, y no componguen ni remeten les penes eo clams: y lo mateix compren als elets, y pera dazó sels dona el poder bastant en lo present capitol.

Sien irremisibles les penes declarades, tocants á la comuna.

X. Item: Estatuim, delliberám y determinám que les penes declarades per lo sindich y cequier, eo cascú de aquells; y les que en son cás aurá declarat la junta de elets, no es puixen remetre per ningun oficial ú oficial de dita comuna, sots pena de privació de oficio, é inhabilitat pera aquell y cualsevol altre ofici de dita comuna, menys que votant la remició de la pena la junta dels cinch elets reduits, *nemine discrepante*, y ab vots secrets: y el oficial que per haber fet dites remicions aurá encorregut en dites penes, no puga ser remés sino per la junta dels quince, ab vots secrets, y *nemine discrepante*.

Que repartirá la aygua, estará á lo que dispondrá la junta, sindich y cequier.

XI. Item: Que cualsevol persona que distribuirá ó repartirá en cualsevol manera la aygua de tota la cequia, eo brazos de aquella, á mes de fer dita distribució, segons lo dispost en los presents capitols, dega eixecutar lo que se li ordenará per la junta dels elets, y per lo sindich y cequier, així en la inteligencia de dits capitols, com en los casos no prevenguts en ells, sots pena de tres liures, aplicadores segons capitol y privació de ofici.

No se acullguen mes terres al rech de la comuna.

XII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que no espuxa acullir al rech de dita comuna, ni al de algú dels brazos de aquella, desde el primer, fins al darrer, terres algunes, ni regar altres que no sien de les antigues, y de les que sempre han pagat, ab igualtat en les altres la tacha y cequiatge, gastos é imposts de dita comuna; y cualsevol que acollirá dites terres al rech de dita cequia, pague de pena vint y cinch liures; aplicadores, lo ters al acusador, y les dos partes al comú de dita cequia; y dites terres queden privades del rech com avans.

Los regants per brazos etc. no corribles, conserven cadires y tot lo necesari.

XIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que tots los brazos, files, rolls y demés que no son corribles continuament, hajen de pagar y conservar los regants de aquelles les cadires, eo lo que será menester pera tenirlos tancats; y lo sindich haja de fer dits instruments á costes de aquells; y ultra lo dit, pague tres liures lo bras que es trobará tapat ab fanch, brosa, etc.

Tots los anys, y sempre que es inste, es comproben los nivells y mides del brazos, etc.

XIV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que tots los anys al temps de la escura, y sempre que yahurá hereter instant, se hajen de examinar y comprobar les mides y nivells de tots los brazos, files, rolls y demés que prenen aygua de la cequia mare, per les persones eligidores per la junta reduida de elets, á efecte de corregir aquells que estrobarán viciats, y deixarlos á tots en sa deguda medida y forma: é si algun bras, fila, roll, etc. farà contradicció, pague de pena cualsevulla contradictor vint y cinch liures; y més li sia llevada la aygua á dit bras, fila, roll, &c. fins tant que obtempere y pague lo gasto que es farà, pera el reparo y esmena de aquell; y mes tots los gastos que dita malfeta causarà, de tal manera, que el comú no pague res de sos propis.

Que es deposite cada any trescentes liures pera quitaments.

XV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que mentres dita comuna respondrá censals alguns á comunitats ó particulars, en cualsevol arrendament ó colecta, se impose la tacha y cequiatge de forma, que per lo menys en cascun any es depositen trescentes liures en la taula de cambis y deposits de la present ciutat, á solta dels elets de dita comuna, y á nom de aquella, pera peu de quitaments: no aplicantse dita quantitat pera altre ningun efecte, encara que per avengudes ó ruina de la cequia fos necesari despendre alguna quantitat; pues es podrá ab facilitat trovar á censal; y la penció que ésta añadirá, es compensará ab la que escusará el quitament; y es lo mes convenient, no invertir el orde de que yhaja quantitat certa y destinada pera el mes útil efecte dels quitaments: Lo qual se haja de observar per los dits elets, sots pena de nulitats de actes, que en contra farán, y de pagar dits elets de propis les quantitats que estraarán del deposit pera el quitament.

Les pensions de les propietats quitades se apliquen al mateix peu de quitament.

XVI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que totes les cantitats que per rahó dels quitaments fahedors cesarán de pagarse, per rahó de les pensions de censals que es quitarán, se hajan de convertir en benefici y augment de dita comuna, reservant dites cantitats pera els casos extraordinaris, fins tant que arribe á suma de cent liures; pero en arribant á ella, es junte ab la cantitat destinada pera els quitaments, pera que sien mes cuantiosos, reservantse pera éste y els altres efectes les pensions que cesarán y haurán cesat de allí en avant, en virtut de dits quitaments.

Si es fa algun carregament, se añadixca imposit pera quitarlo.

XVII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que en cas de carregarse algunes cantitats novamente, per rahó de sucesos insolertissims, á mes de les trescentes liures annues, que inviolablement se han de aplicar al quitament, se impose al temps de pendre dites cantitats, alguna porció mes en lo tacha y cequiatge, pera que lo profuit de este imposit, ab les dites trescentes liures, adelanten lo quitament de dits censals.

Que es fasa cabreu.

XVIII. Item: Per quant en anys propasats es cometé el fer un cabreu de totes les terres regants de dita cequia, y no tingué eixecució, ó es frustrá la diligencia; y es important á la bona administració tenir individual noticia de les cafisades que es reguen de dit comú, pera cobrar la tacha y cequiatge, y pera que no pase la aygua als que no tenen dret á ella, ni paguen los imposit y carrechs. Per zo, estatuim, delliberám y determinám que es nómene per la junta de elets una ó mes persones pera que fassen dit cabreu y capatró de totes les terres de dita comuna, per los brazos de aquella y cualsevol de aquells, el cual se argive ab tot cuidado: y dit cabreu se reitere de temps á temps, pera que per olvit ó per mudanza de domini, no es minoren les responcions de les cafisades que deurán pagar, ni se agreguen sense pagar, ni pagant les que no serán de dit comú.

Es fasa argiu.

XIX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que es fasa un argiu ab divisions competens, pera custodiar y argivar els papers y procesos concernents á la conservació y administració de la comuna, el cual estiga en casa de hu dels hereters mes interesats en dita comuna, y tinga

dos claus, la una de les quals tinga dit hereter que tindrà dit argiu en sa casa, y la altra hu dels cinch elets que serán de la junta reduida.

Que la junta dels quinze elets puixga añadir capitols.

XX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que la junta dels quinze elets puga añadir algun capitol ó capitols, si pareixerán convenients, presehint decret del jutge competent, com no sien contraris á lo dispost en los presents capitols; los quals no es puguen derogar en tot ni en part, sino es per la junta plena dels quinze elets, votant dita derogació ab vots secrets, y *nemine discrepante*.

DEL OFICI DELS QUINCE ELETS.

Y CINCH REDUITS DE AQUELLS.

Poder y facultat dels quinze elets.

XXI. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que los quinze elets que representarán la junta general, en virtut del poder á ells atribuit y comunicat per los vint elets, á qui es cometé la formació dels capitols convenients, pera la bona, recta y fácil administració de dita comuna, tinguen facultat de dispondre tot, zo, é quant convindrà pera la conservació, augment y franquea de dita comuna; y en cas de ser menester pendres alguna cantitat á censal, pera els casos que inescusablement pareixerá necessari, puguen pèndrela ab delliberació de dita junta de quinze elets, concurrent per lo menys y votant el que es prenga dita cantitat deu dels dits quinze elets, y presehint decret del portant veus de general governador de la present ciutat y regne, que aprobe dita determinació.

Junta dels quinze elets en casa del advocat pera nomenar sindich.

XXII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dita junta de quinze elets, se haja y dega juntar en la casa del magnífich advocat de dita comuna, eo en la part pera aon serán convocats lo dumenge infraoctavam del senyor Sent Vicent Ferrer, pera fer y votar la aprobació de les persones que han de concórrer pera el ofici de sindich: y en cas de no estar arrendada la cequia, pera la aprobació y estracció de cequier.

Que els quinze elets donen certs poders als cinch reduits.

XXIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que en la conformitat que es prevé en lo capitol tercer dels generals, otorguen dits quinze elets poder als cinch que quedarán elegits en reduits així pera els plets com pera la administració de la cequia, eleccions y aprobacions de oficials, cobranza de pecunies, impositons de taches y cequiatge, co-neiximent de penes, y tot lo demés que residisca dits quinze elets; menys lo de carregar cantitat alguna sobre dita comuna, y les eleccions de sindich y cequier.

Que el cinch elets redubits tinguen junta cada segon dumenge del mes.

XXIV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dits cinch elets reduits, ab asistencia del sindich notari, tinguen junta lo segon dumenge de cada mes en la casa del magnífich advocat, que será de dita comuna, eo en la part aon ben vist los será, á les nou hores del matí, pera tratar los negocis ordinaris que se oferixquen, y cuidar de lo que está á son carrech; y en tocar deu hores, haventhi compliment, es tinga la junta: y per lo dit treball, en loch de la franquea que solien tenir, per-cehixquen en cada junta, així cascú de dits elets com lo sindich notari, cinch reals castellans pera una liura de cera; y si algú de dits faltará á dita junta, quede dita porció á benefici del comú; notant en lo libre les faltes que habrá, pera demanar conte al arrendador, en cás de no estar lo que falte legítimament impedit.

Que si la junta dels cinch elets no es tindrà en lo dia prevengut en la antecedent, no sels done la propina señalada.

XXV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que si algun mes se deixarà de tenir dita junta, en lo sobredit dia ó en altre, que per causa legítima es señale, no es done la remuneració sobredita, sino que les tres liures que se habien de distribuir en la junta, se apliquen al comú.

Que es forme un libre pera les dites juntes.

XXVI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que pera que en dites juntes es tinguen presents los negocis que es dehuen tractar, y les determinacions que se haurán pres en les antecedents, es forme un libre en que es fasa memoria de lo hú y de lo altre, y estiga present en totes les juntes ordinaries y estraordinaries que es tindrán.

CAPITOLS RESPECTANTS AL OFICI DE SINDICH.

Cuide de les obres.

XXVII. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que la persona que será estreta en lo ofici de sindich de dita comuna, tinga obligació de cuidar que es fasen les obres necesaries en la caseta y asut, torns dels tallamars, rompiments de cequia y banastades; així en lo riu, com en la cequia; y tot lo demés que conduixca á la conservació de dit asut y cequia, en esta conformitat: Que primerament haja y dega donar rahó á la junta reduida de elets de les obres que es necesiten fer en dita cequia y asut, sempre y cuant succeisca el cás de necesitarse de elles: y despues que per dita junta se haja determinat y es fasen aquelles, haja y dega assistir, y cuidar es fasen aquelles pera el machor útil y profit de dita cequia: y si habent necessitat de algunes obres y reparos, no donás rahó á la junta de elets reduits, pera que aquells donen providencia, pera prevenir no succehixquen machors ruines y reparen los danys, encorrega en pena de sis liures cascuna vegada, eixecutadora dita pena segons forma de capitols.

Cuide de que el guarda assistisca á sa obligació.

XXVIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que el sindich tinga obligació, per rahó de son ofici, de cuidar y velar sobre les obligacions de la guarda de dita cequia, pera que aquell cumplisca ab tota puntualitat en les obligacions que per capitols se li señalen: y en cás de trovar que dita guarda no cumplix ab sa obligació, puga y dega eixecutar les penes per capitols imposades á dita guarda: y si per omisió y descuit del sindich, ó per no voler aquell no se eixecutasen dites penes, que en dit cás puga y dega la junta dels cinch elets reduits eixecutar á dit sindich en doble de la pena en que haurá encorregut la guarda.

Porte la cequia engaltada.

XXIX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que el sindich de dita comuna tinga obligació per tot lo temps de son ofici de portar la cequia engaltada; zo es, ab tanta aygua com puga portar; y que pera dit efecte, haja de cuidar, que així la almenara real, com les altres estiguen ab lo conreo que es necesita; y sino ofará, en la pena en doble de la que en tal cás se li imposa á la guarda en lo capitol que parla de esta obligació, eixecutadora dita pena en la mateixa conformitat que en la guarda.

Asistixca á la escura.

XXX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit sindich, per rahó de son ofici haja de assistir personalment al temps que es fasa la escura de dita cequia, pera cuidar que les persones que treballen per conte de dita comuna, fassen la fahena que dehuen, y en la conformitat que es necesita pera el machor util y profit de aquella: y si deixarà de assistir, menys que per just impediment de malaltia, encorrega en pena de trenta sous per cascun dia que faltará; y en lo dit cas de malaltia dega avisar á la junta reduida de elets, pera que done providencia de persona que cuide.

Desgole la cequia.

XXXI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit sindich, per rahó de son ofici tinga obligació de desgolar part damunt los torns la gola de la cequia, tantes quantes vegades es necessitará, donant primer rahó á la junta reduida de elets.

Asistixca al asut quant vinga madera.

XXXII. Item: Estatuim, delliberám y determinán que dit sindich tinga obligació de assistir al asut, sempre y quant succeixca el cas de venir peñades de madera per lo riu de Gualaviar, pera procurar y prevenir no li succeixca alguna ruina al asut, per rahó de dites avengudes de madera: y si deixarà de assistir, menys que per lo impedimnt espre-sat en lo capitol antecedent, encorrega en la mateixa pena per cascuna vegada, eixecutadora en la mateixa conformitat, y ab la obligació de avisar, *ut supra*.

Asistixca á les particions de la aygua.

XXXIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que sempre y quant succehixca el cas de necesitar de aygua, per lo qual es partix entre les cequies la que ve per lo riu, tinga obligació de assistir personalment á les particions que se han de fer, pera que la dita cequia y regants de aquella, no queden defraudats en la part de la aygua que li toca á dita cequia. Y si, lo que á Deu no plácia, fos tal la falta de aygua que necesitassen de tandechar les cequies, haja y dega lo dit sindich per rahó de son ofici, de muntar al riu los dilluns y dies que li tocará, á fer desempostar los costers de la cequia real de Moncada; y aiximateix á pendre el pas de la aygua en lo asut de dita cequia real de Moncada, sempre que puchará el cequier á dorrocar els castells.

Fasa les obres que li donará orde la junta de elets.

XXXIV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que el dit sindich tinga obligació, despues de haber donat noticia á la junta reduida de elets, y tenint la facultat de aquells y no de altra manera, de fer totes les obres dels partidors y demés que es necesita, pera que estiguen en son degut conreo, fent posar les cadires á costes y despeses dels regants dels brasos á hon se posarán.

Junte les juntes particular y general sempre que serà menester.

XXXV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit sindich tinga obligació de fer juntar la junta dels elets, així la reduida com la dels quinze, tantes quantes vegades serà menester, donant lo orde convenient pera dit efecte, així á la guarda com á qui sia necessari.

Los dichous acudixca á plasa á tenir audiencia.

XXXVI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit sindich sia obligat de acudir tots los dichous de cascuna semana, de les onze á les dotse hores, ans michorn, á la longeta de la plaza de la Seu de la present ciutat, á tenir audiencia, pera conoixer y tractar dels negocis y afers de dita comuna.

Concedixca les gracies quant serán menester.

XXXVII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que lo dit sindich, juntament ab lo cequier, eo per sí á soles, en cas de ausencia del cequier, tinga obligació de concedir les gracies als brasos atandats de dita cequia, sempre que necessitarán de dita gracia y socors de aygua, quedant el coneiximent de si es bastant ó no, á discreció del sindich y cequier, habent oit als veedors; pero la absoluta determinació serà del sindich y cequier: azó entés, que si en la tanda antecedent ó en algun dia de la mateixa tanda á pasat cantitat de aygua per la cequia, y de ella se han regat terres en lo franch, no sels concedeixa la gracia que demanen; pues voluntariament se han privat de la aygua, en lo dia de la tanda, deixantla pasar á qui no té dret á ella: y en cas de estar arrendada la cequia, haja de coneixer en companyia del sindich hú dels elets lauradors, y que este sia de la part de á hon serà dit sindich; de manera que si es lo sindich de la horta, sia el elet de la dels pobles; y si es dels pobles, sia el elet de la horta; y en cas de ausencia del cequier, eo elet, puixa el sindich per sí á soles fer dites concessions de gracies, com també en ausencia del sindich, puixa lo referit elet per sí á soles concedir dites gracies; per quant dit elet en este cas tindrà la representació que tin-

dria lo cequier, sino estigués arrendada la comuna: y que per la concepció de dites gracies, no puxen lucrar ni percebre remuneració alguna, així de la comuna com dels regants, á qui serán concedides.

No done licencia pera fer parades en la cequia.

XXXVIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit sindich no puixa en cualsevol cas, ni per cualsevol causa, modo ó manera, donar permis y facultat pera que els moliners, ni regant algú, ni altra cualsevol persona, per cualsevol causa, pugua fer parades en la cequia, així de costers com de cañes, ni de cualsevol altra cosa, pera pendre la aygua de dita cequia ó brasos de aquella; y si dit sindich contrafarà á lo de sus dit, encorrega en pena de deu liures per la primera vegada, la segona de vint liures, y la tercera de privació de ofici, eixecutadora dita pena, en la forma espresada en los capitols que parlen de les eixecucions de les penes dels defraudants.

Salari del sindich.

XXXIX. Item: Per quant per tots los referits treballs el sindich tenia de salari deu liures, y tres per lo de assistir á la escura, ab la franquea de deu cafisades, y á part se li pagaven les dietes de les asistencies en les obres y gracies, y muntades al riu y altres asistencies; y aparegut, que pera machor claretat, y pera escusar contes es reduixca á salari determinat y proporcionat al treball que sosté en son ofici. Per zo, estatuim, delliberám y determinám que al sindich, per rahó de tots los referits treballs, se li done y senyale per son salari ordinari vint y quatre liures, y la franquea de les deu cafisades, així de tacha com de cequiatge, ab tal empero, que en ningun cas cogitat ó incogitat, ni per cualsevol altre treball ordinari ó extraordinari, ni per rahó de les gracies pugua pretendre remuneració alguna, mes que les dites vint y quatre liures, y la franquea de les deu cafisades, y mes la part y porció que se li senyala en los fraus y clams, segons la repartició de les penes imposades en los capitols contra els defraudants.

Elecció de sindich en cas de mort ó just impediment.

XL. Item: Estatuim, delliberám y determinám que si succehis lo cas de morir lo sindich ó estar impedit, de modo que no pogués eixer sir son ofici, ans de cumplir lo primer any, es convoque y fasa nova estracció de sindich en continent, en la forma prevenguda en la elecció de dit ofici; y que sia de la mateixa part que era el mort ó impedit; y que dure hasta cumplir lo bieni comensat: y si dits casos de mort ó just impediment succehisen en lo segon any de sindicat, en tal cas la junta dels cinch elets reduits, per si á soles tinga obligació de nomenar en lo loch de sindich á hú dels elets lauradors dels quince, com no sia

dels reduits, pera que pugua cumplir lo bieni, donantli totes les veus, autoritat y poder que tenia lo dit sindich, sens que pugua percebre mes salari y emoluments que els que per prorata li pot tocar dels que tocaria al sindic.

CAPITOLS DEL SINDICH NOTARI.

Nominació de sindich notari.

XLI. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que haja de haber un sindich notari; lo qual lo nomene la junta dels quince elets, en tot cas de faltar lo que al present ya y haja de menester la machor part dels vots de dits quince, pera quedar nomenat: el qual sindich pugua estar revocat per la mateixa junta y número de vots, sempre que será vist convenir á dita comuna, per no acudir als negocis de ella ab cuida-do, legalitat, eo puntualitat sens haber de presehir coneiximent de causa, ni irrogar nota de infamia.

Cuide de plets y asistixca á juntas y asignacions.

XLII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit sindich notari haja de cuidar de tots los plets que se oferirán á dita comuna, assistir á les asignacions, y solicitar lo despaig de lo que se li encarrega, així per la junta general com per la de elets reduits.

Reba els actes per lo dret de escriure pera la comuna.

XLIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit sindich haja de rebre tots los actes que tocarán á pagar á dita comuna, solament per lo dret de escriure, y els haja de liurar dins un any; y sino ho farà, se li detinga el salari que primeramente haja de persebre, fins tant que liure la copia de dits actes pera que es argiven.

Que tinga obligació de assistir á les juntas generals y particulars.

XLIV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que haja de assistir á les juntas generals y particulars, ordinaries y extraordinaries, donant conte del estat dels negocis que tindrà á son carrech, y continuar les resolucions que es pendrán en elles.

Salari.

XLV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que per dits treballs y asistencia se li donen deu liures de salari, y mes la porció que se li senyala per rahó de la asistencia en les juntas mensals de reduits.

Salari del substitut.

XLVI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que en cas de jubilar á dit sindich, y nomenarli substitut, ab futura successió, dit substitut no puga percebre atre emolument que la porció senyalada per la assistencia en les juntes particulars, ordinaries, y el dret de escriure els actes que rebrá, quedant lo salari de deu liures al jubilat; pero se encarrega se escuse dita nominació de substitut, porque éste ab lo no tenir salari, y el jubilat per sero, descuiden de lo que deu estar á son carrech.

CAPITOLS RESPECTANTS AL CEQUIER.

Acudixca á plaza.

XLVII. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que sempre y quant no es trovará arrendador, per lo qual es precis ferse la estracció de cequier per la comuna, en la forma espresada en los capitols que tracten de les estraccions y nominacions de oficials, la persona que sortechará en dit ofici de cequier, tinga obligació, per rahó de son ofici, tot lo bieni que durará aquell, de acudir tots los dichous de cascuna semana, de les onze á les dotze, ans de michorn, á la lonjeta de la plaza de la Seu, á tenir audiencia junt ab lo sindich, pera coneixer dels fraus que es cometen en dita cequia; y dels demés negocis de aquella: ab calitat, que en respecte dels clams que es posen contra els defraudants, tinga obligació de pendre el jurament y relació dels acusadors, pera poder ab major justificació condemnar als defraudants.

Concedixca les gracies juntament ab lo sindich.

XLVIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que lo dit cequier tinga obligació de concedir les gracies als brasos atandats, juntament ab lo sindich, en cas de troverse junts los dos: y en cas de ausencia del sindich, per sí á soles, sempre que necessitarán de dita gracia y socors de aygua, quedant el coneiximent, de si es bastant la necessitat ó no, á coneiximent de dit cequier y sindich, eo cascu de aquells, en la forma espresada en lo capitol de les obligacions del sindich, y que per la concessió de dites gracies, no puga lucrar ni pretendre remuneració alguna, així de la comuna com dels regants, á qui serán concedides.

Que assistixca personalment á les escores de la cequia.

XLIX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit cequier tinga obligació, per rahó de son ofici, de assistir personalment al temps

que es fasa la escura de dita cequia, pera cuidar se fasa aquella ab la perfecció que es necessita: y aiximateix haja de cuidar y cuide, que al mateix temps es netegen los brasals y corribles per los regants de aquells; y sino ho farán, tinga facultat, juntament ab lo sindich, de ferlos escurar á costes de dits regants.

Cuide del conreo de la cequia.

L. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit cequier tinga obligació, despues de haber donat noticia á la junta reduida de elets, y tenint la facultat de aquells, y no de altra manera, de fer traure les solides, remelses ó banchs de fanch, ó cualsevol altra cosa que impedixca lo curs de la aygua dins tres dies, que es notará tal impediment ab pena de sis liures; azó empero entés en cas que el gasto de dita fahena no escedixca á la suma de lo que important quatre jornals; y sino importás mes, tinga per sí á soles la facultat de fero fer sens tenir obligació de pendre el consentiment de dita junta de elets.

Assistixca á la desbrosa.

LI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit cequier tinga obligació de assistir cascun any, en lo temps que es farà la desbrosa, pera cuidar es fasa ab tota perfecció; y que les persones que treballen per conte de dita comuna, fassen la fahena que dehuen fer, y en la forma que es necessita pera el major util y profit de aquella: y si deixarà de assistir, menys que per just impediment de malaltia, encorrega en pena de trenta sous per cascun dia que faltará; y en lo dit cas de malaltia, dega avisar á la junta reduida de elets, pera que done providencia de persona que cuide.

Cuide de que es torne la aygua á la cequia despues de veada.

LII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit cequier tinga obligació, acabada y veada que será la escura de dita cequia, de cuidar es torne la aygua á daquela dins sis hores, pera que els regants de aquella no patixquen dany ni perjuhi, per retardarsels la aygua de que necessiten: y en cas de no fero, segons es dit, encorrega en pena de sis liures, aplicadores segons se conté en altres capitols de penes dels oficials.

Desgole la cequia.

LIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit cequier tinga obligació de desgolar la cequia part davall los torns, tantes quantes vegades es necessitará, donant primer rahó á la junta reduida de elets.

Que tinga obligació de correr y reconeixer la cequia.

LIV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit cequier tinga obligació de rondar ab tot cuidado la cequia, corrent y reconeixent tot

lo districte de aquella, desde lo asut hasta lo ultim bras, ab tot cuidado y frecuencia, pera evitar y corregir los desordens y fraus que es cometen en dita cequia: y si per descuit de dit cequier, y no cumplir ab esta obligació, es seguirá algun dany á dita cequia, puga la junta reduida de elets fero fer á costes de aquell en tot ó en part, quedant á discreció y arbitre de dita junta, el coneixer si ha tengut omisió ó culpa, y comensurar aquella; azó entés, si dins huit dies, aprés de succehit lo dany, lo dit cequier no lo hagués remediat, lo dit cequier, ó donat noticia á la junta reduida de elets.

Conega de les necessitats pera repartir la aygua.

LV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit cequier puga y dega tenir el coneiximent de les necessitats de la aygua entre els regants de dita cequia, pera repartirla entre els que tindrán major necessitats.

Munte á derrocar los castells cuant tandege lo riu.

LVI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit cequier tinga obligació, sempre que el riu tandechará, de muntar á derrocar los castells de les cequies de Benaguacil y Paterna; y assistir á la custodia de les aygues, mentres duren les tandes, que per turno li tocarán á dita comuna; y que per cada tanda, además de son salari ordinari, puga y dega percebre tres liures: ab obligació empero de haber de ocupar cinch dies; zo es, quatre de asistencia en dits castells, y hú pera anar y venir; y per cada dia que faltará á dita asistencia perda una liura de dites tres.

No done licencia pera fer parades algunes.

LVII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit cequier no puixa en cualevol cas, ni per cualevol causa, modo, manera donar permis ni facultat, pera que los moliners, ni regants algú, ni altra cualevol persona, per cualevol causa puga fer parades en la cequia, així de costers com de cañes, ni de cualevol altra cosa, pera pendre la aygua de dita cequia ó brasos de aquella; y si dit cequier contrafará á lo de sus dit, encorrega en pena de deu liures per la primer vegada; la segona de vint liures, y la tercera de privació de ofici, eixecutadora dita pena en la forma espresada en los capitols que parlen de les eixecucions de les penes dels defraudants.

Salari per son ofici.

LVIII. Item: Per quant per tots los referits treballs, el cequier tenia de salari deu liures, y tres per lo de assistir á la escura, ab la franquea de deu cafisades de terra y altres profits, y algunes dietes, y aparegut, que

pera major claretat, pera escusar contes es reduixca á salari determinat y proporcionat al treball que sosté en son ofici lo dit cequier. Per zo, estatuim, delliberám y determinám que al dit cequier, per rahó de tots los referits treballs, se li done y señale per son salari ordinari vint y quatre liures, y la franquea de les deu cafisades, així de tacha com de cequiatge; ab tal empero, que en ningun cas cogitat ó incogitat, ni per cualevol altre treball ordinari ó extraordinari, ni per rahó de les gracies puga pretendre remuneració alguna, mes que les dites vint y quatre liures, y la franquea de les deu cafisades; y mes la part y porció que se li senyala en los fraus y clams, segons la repartició de les penes imposades en los capitols contra los defraudants.

CAPITOLS DE ELET, QUE HA DE SER CONJUDICE

AB LO SINDICH.

Nominació de elet cuant estará arrendada la cequia.

LIX. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que sempre que estará arrendada la cequia, tinga les veus de cequier hu dels quinze elets que componen la junta major, segons lo dispost en lo capitol primer, el cual haja de ser laurador, y de la part que no será el sindich; zo es, si el sindich será de la horta, sia el elet dels pobles; y al contrari, si el sindich fos dels pobles, sia el elet de lo horta; el cual es nomene el dia de la estracció de sindich per la junta dels quinze, sempre que com se ha dit estará arrendada la cequia.

Acudixca á la plaza.

LX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit elet haja de acudir á la plaza de la Seu los dies que lo sindich farà audiencia; y juntament ab ell determine tot lo que está prevengut en los capitols del cequier; y aiximateix concedeixca las gracies als brazos atandats: y en ausencia del sindich, tinga per si á soles tota la representació y poder pera concedir dites gracies, y determinar tot lo concernent á la cequia.

Salari per son ofici.

LXI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que per los treballs contenguts en los capitols antecedens, que ha de suportar lo dit elet, tinga franquea de deu cafisades, en cara que no les tinga propies en la cequia, y part en totes les penes.

CAPITOLS DE VEEDORS.

Nominació de veedors.

LXII. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que la elecció dels deu veedors se haja de fer per los cinch elets reduits, y el sindich, en hereters dels mateixos brasos, si els pareixerá ser á proposit y convenients pera dit encarrech, y sino de altres cualsevols hereters, regants de dita cequia; procurant sien dels brasos mes immediats, pera que puxen assistir á la distribució de la aygua ab mes facilitat.

Juren al principi de son ofici.

LXIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que els dits deu veedors, hagen y tinguen obligació de jurar ab acte publich, en ma y poder del sindich, de haberse ve y lealment en dits oficis, observar y cumplir lo que els toca, segons los capitols de dita comuna.

Atanden y repartixquen la aygua en son bras.

LXIV. Item: Que dits deu veedors tinguen obligació de atandar y partir la aygua del bras que cascú respectivament será nomenat atandador, ab igualtat, y per son orde, comensat desde el primer regant de dit bras, hasta les fites del franch, clamant contra el regant ó regants, qui sens estar atandats regarán.

Los veedors dels cinch brasos primers acudixquen á plaza los dichous.

LXV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que els veedors dels primers cinch brasos; zo es, Rauchosa, Sent Geroni, dit de Vintimilla, de Jesus, Monges y de la Gabia, tinguen obligació en lo dia de dichous de cascuna semana de once á dotse hores de michorn, acudir á la lonjeta de la plaza de la Seu de la present ciutat, eo á hon lo sindich y cequier de dita comuna tindrán la audiencia, pera assistir á estos, y ab sa injuctió, tratar de les necessitats de la aygua, penes de clams y demés negocis que se oferixquen á dita comuna; y si deixarán de acudir, sino es en cas de just impediment de malaltia, ó estar fora la horta de la present ciutat, encorrega per cascuna vegada en pena de deu sous, aplicadors al comú de dita cequia.

Emposten los brasos los dies que es concedirán gracias.

LXVI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dits veedors tinguen obligació, per rahó de sos oficis, de empostar cascú, respectiue el bras de á hon será veedor, els dies en que serán concedides gracias á cualsevols dels brasos atandats: y lo veedor que será avisat que emposte lo bras, del cual será veedor, y no voldrá empostar lo tal bras, lo tal veedor pague de pena cuarenta sous, partidora en tres parts, una pera el comú, altra pera el sindich y cequier, y altra pera el acusador.

Modo de empostar los brasos en dia de gracia.

LXVII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que en los dies de gracia, lo modo de empostar sia posant en lo primer bras el veedor de ell, la post que li pareixerá competent, á coneiximent del sindich, y els de els brasos que es següen, fins als que pren la gracia, tinguen obligació de empostar cascú son bras respectivament, no sols ab post iguals á la del primer, sino que li escedisca ab proporció; pues de ser igual, sols lo primer bras contribuiria en la gracia; y si fos mes baixa la post, en loch de donar porció de aygua, atquiriria mes part de la que li toca en los dies de gracia, de la que en los altres tindrà, lo que sería faltar al intent de donar la gracia, que es socorrer tots los brasos á aquells á qui sels dona la gracia.

Asistixquen á sindich y cequier pera pendre tandes.

LXVIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dits veedors tinguen obligació de assistir al sindich, cequier ó arrendador pera pendre tandes y particions, pera remediar necessitats y demés negocis de la cequia, tantes cuantes vegades serán cridats per dits oficials ó arrendador, escepto en cas de just impediment de malaltia ó ausencia; y sino asistirán encorreguen en pena de privació de ofici, y sia nomenat altre en son loch. Y per quant no es just que el curs y espedició de negocis pare ab detriment dels regants, estatuim aiximateix, que encara que dites faltes sien comeses per los impediments de sus dits, si estes son durables per la calitat ó escesives per lo número, estiga en arbitre y facultat de dits elets y sindich el revocar lo tal veedor que així aurá faltat, y nomenarne altre en son loc.

Salari per son ofici.

LXIX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que á dits veedors sels done per remuneració de tots los de sus dits treballs; zo es, als cinch del primers brasos, que son Rauchosa, Sent Geroni, Jesus, Mon-

ges y la Gabia la franquea de deu cafisades de tacha y cequiatge á cascú de aquells, per quant éstos tenen mes treball per haber de acudir á plaza; y als de els ultims cinch brasos, que son Alfáfar, Benetuser, Masanasa, Catarrocha y Albal, que no tenen tanta ocupació, la franquea de cinch cafisades de tacha y cequiatge á cascú de aquells: y que dita franquea, per quant es remuneració de sos treballs, hagen de fruirla tenint ó no dites terres, sens que los dits deu veedors, per cualsevol cas de tots los de sus dits, ni altre estraordinari puixen pretendre mes salari ni remuneració. Declarant, que los cinch primers veedors, en cualsevol temps, encara que la taja y cequiatge de dites deu cafisades, estiga á menys for que al de deu sous per cascuna, hagen de percebre cinch liures cascú de aquells, y dos liures y deu sous los altres cinch veedors dels ultims brasos.

Pena del qui cotrafará.

LXX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol veedor que contravindrà á lo dispost en los capitols antecedens, encorrega en pena de tres liures, esceptant lo cas en que deu ser remogut de son ofici, la cual pena no sentenga derogada por la imposició de les tres liures.

CAPITOLS DEL SOBRESTANT DELS ROLLS.

Nominació del sobrestant del rolls.

LXXI. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que pera la bona administració de la aygua de dita cequia, es nomene per los cinch elets y sindich, una persona que sia sobrestant dels rolls, el cual tinga cuidado el que no es defraude per dits rolls, tenintlos tancats mentres los hereters no regarán ab lisencia del veedor de son bras, clamant contra els que contravindrán á lo dispost en lo present capitol; y sino ó farà encorrega en pena de tres liures per cascuna vegada que es trovará haberse pres la aygua per los rolls, sens dita lisencia dels veedors del bras, dexantli empero al sobrestant regrés contra el defraudant de la aygua que es trovará haber fet lo frau.

Done conte de cualsevols rolls que estrobarán huberts.

LXXII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que sempre que algun roll, eo rolls, estiguen huberts, tinga obligació el sobrestant dels rolls de donar conte del que aurá comés dit frau, hara sia regant, hara sia moliner; y en cas de no donarlos, encorrega en pena de tres liures per cascuna vegada; y en cas de no trovar regant, com de la aygua que es pren per lo roll, sia trovat aprofitarse lo moliner, encorrega en dita

pena de tres liures, en cara que asegure no haber dit roll, ni sia atrobat en la eixecució de dit frau.

Salari per sos treballs.

LXXIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que per los treballs que en lo cuidado dels rolls ha de sostenir dit sobrestant, se li senyalen deu liures de salari, donantli á demés lo ters de tots los clams, que acusará als defraudants per dits rolls.

Correga el districte de la cequia.

LXXIV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit sobrestant haja de correr tot lo districte de la cequia, pera que no es fasen fraus en brasos, files, parades groses, ó altres cualsevols clamants, é de aquells de les penes, dels quals tinga lo ters.

CAPITOLS DEL OFICI DE GUARDA.

Convoque á les juntes.

LXXV. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que la guarda de dita cequia, que al present es, y per temps será, tinga obligació de convocar á les juntes, tantes cuantes vegades li será manat, així la de elets reduits; com la dels quince del govern.

Cuide de la caseta, torns y almenares. Porte la cequia engaltada, y pena de no fero.

LXXVI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit guarda tinga obligació de cuidar del asut, torns, caseta y almenares, tenint sempre aquelles empostades, pera que la cequia vinga sempre engaltada y plena; y sino ó farà encorrega en pena de tres liures per cascuna vegada, y en cascuna de dites coses que contravindrà: y que cualsevol regant ó regants puguen clamar contra la dita guarda, per rahó de dits descuits, al sindich y cequier, en la mateixa conformitat que se asenten los clams, contra els particulars defraudans de dita cequia; y que en la eixecució de les penes hagen y deguen observar lo dit sindich y cequier, lo mateix modo y forma que sels ha senyalat; y sots les mateixes penes espresades en los capitols que parlen del modo de eixecutarse, y remetre les penes dels clams.

Cuide de tancar los torns, si es recelen avengudes.

LXXXVII Item: Estatuim, delliberám y determinám que sempre y cuant, lo que á Deu no placia, succehixca que per alguns infortuins de temps haurá algunes avengudes de riu, tinga la dita guarda obligació, en continent, y ans que reba dany la cequia tancar los torns, de tal manera que no entre aygua en la cequia, pera evitar els danys y enrunes que de dites avengudes es poden seguir á dita cequia, y sino ho farà encorrega per la primer vegada en pena de sis liures, per la segona de dotse liures, y per la tercera en pena de privació de ofici *in perpetuum*; les quals penes es puguen y deguen eixecutar en la forma del capitol antecedent.

Asistixca en lo asut quant vinga madera

LXXXVIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit guarda tinga obligació de assistir en lo asut, sempre que pase la madera, juntament ab lo sindich y cequier, pera tot lo que se oferixca fer en benefici de dit asut y comuna; y aiximateix de custodir y guardar los costers de la almenara real y demés almenares, pera tornarlos á posar; y sino ho farà encorrega en pena de tres liures, y en haber de pagar de propis los costers que faltarán, la qual pena se ha de eixecutar en la forma espresada en los capitols antecedents.

Acompañe als que vagen á les reparticions de la aygua y prenga les tandes.

LXXXIX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que el referit guarda tinga obligació de puchar, acompanyant al sindich ó cequier de dita comuna á les reparticions de les aygues del riu; y aiximateix, que hacha de pendre les tandes sempre que el riu tandechará, així de les cequies de la horta, com de Moncada.

Porte la cequia plena, y pena de no fero.

LXXX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que el de sus dit guarda tinga obligació de portar la cequia engaltada, y tan plena de aygua com puga portar; y que sempre y cuant no ho observará, habenti aygua en lo riu pera poderlo fer, pague per la primera vegada sis liures, per la segona dotse liures, y per la tercera privació de ofici, eixecutadora dita pena *ut supra*.

Avise sempre que altres cequies pendrán la aygua que toca á esta.

LXXXI. Item: Per quant ya algunes cequies que prenen la aygua primer que la dita comuna, per lo que pot succehir lo cas de faltar la

aygua pera ésta y no pera les altres: per zo, estatuim, delliberám y determinám que dit guarda tinga obligació, en continent, que per esta causa no podrá portar engaltada la cequia, de avisar al sindich, cequier ó elets reduits, pera que tracten de que fasa la repartició de les aygues del riu; y sino ho farà, encorrega en les mateixes penes y modo de eixecutarles en los capitols antecedents.

Els dies que pasa gracia als brasos atandats pose un guarda que correga la cequia.

LXXXII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dit guarda tinga obligació, tantes quantes vegades tindrán gracia concedida els brasos atandats, de posar cascun dia altra guarda, que correga y custodixca la cequia, desde el bras de Rauchosa, fins lo fi de la cequia, á coneguda del sindich y cequier, y á costes de dita guarda, per quant en los dits dies es precis que no desampare la custodia del asut, y necesita la cequia també de persona que guarde els brasos dels regants de aquella, á la qual guarda nova se li donen sis sous de dieta, pagadors per lo sindich, eo cequier, de diners de la guarda ordinaria, eo pagantla lo sindich ó cequier, se li desfalque de son salari á la dita guarda ordinaria.

Salari per sos treballs.

LXXXIII. Item: Per quant per tots los referits treballs la dita guarda solia tenir trenta y sis liures de salari y altres emoluments, ya de la comuna, ya dels regants de aquella respective, per les convocations, asistencies, gracies y muntades al riu, de lo que se ha manifestat resultar gran perjuí á la comuna, el deixarli facultat á la guarda, pera que puga percibir emoluments alguns, així de la comuna com dels regants, á mes de lo que se li senyalará per son salari ordinari y proporcionat al treball que sosté en son ofici. Per zo, estatuim, delliberám y determinám que á dit guarda, per rahó de tots sos treballs, se li done y senyale, com ab lo present capitol li senyalám y donám per son salari ordinari cascun any cuarenta y cinch liures; ab tal empero, que en ningun cas cogitat ó incogitat, ni per cualsevol altre treball ordinari ó extraordinari, ni per rahó de les gracies puga pretendre remuneració alguna, així de la comuna com dels particulars que les demanarán, mes que les dites cuarenta y cinch liures de son salari, esceptant sempre que puchará acompanyant al cequier á derrocar aygua dels castells, que per cada puchada haja de percebre dos liures, ab obligació de emplear cinch dies; zo es, quatre en la asistencia de dits castells, y hu en anar y venir; y per cascun dia que falte se li lleven dotse sous, tenint obligació de deixar en lo asut y almenares un guarda, y sino la pose el sindich á costes de aquell; y á demés de lo de sus dit, tinga per sos treballs los tersos de les penes de tots los frauds y clams que trovará, així en los moliners, com en tots los regants de tota la comuna, que li poden tocar per acusador ó prenedor, segons les reparticions de les penes imposades en los capitols que parlen contra els defraudants.

CAPITOLS DELS QUE REGUEN DE PARADES

GROSES, Y ATANDADOR DE AQUELLES.

Sia atandador de parades groses fins al pont nou hu dels deu veedors.

LXXXIV. Primerament : en consideració del estil inconcusament observat en dita comuna de Favara, y de haber en aquella alguns regants de parades groses, estatuim, delliberám y determinám que hu dels veedors dels deu brasos sia atandador de les parades groses fins al pont nou; el qual tinga obligació de donar y concedir aquelles als regants de dita comuna, que no poden regar ses terres per ser alters, sino ab dites parades groses, sempre que coneixerá tenir dits hereters necessitat; y azó ho fasa en los dies, modo y forma estatuit en lo capítol huitanta y set de este titol, que tracta dels hereters que reguen terres, que vulgarment es diguen los alters ab parades groses; y aiximateix desde el dit pont nou en avall, se hacha de nomenar altre atandador pera les parades groses de aquell districte, que sia hu dels veedors dels dits deu brasos; el qual atandador de les parades groses desde dit pont nou en avall, haja de guardar lo costum dels dies y hores que toquen á cascú dels regants de dites parades groses, en la distribució de dites parades.

No es fassen parades de cosa alguna dins la cequia.

LXXXV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que dins lo cause de dita cequia comuna de Favara, ni en bras algú de aquella, ningun hereter regant de dita cequia, no puixa fer algun género de parada, així de pedres, fanch, brosa, estacades, taules, ni altra cualsevol cosa que pugua impedir el liure curs de la aygua en la dita cequia y brasos; y el que farà lo contrari encorrega en pena de tres liures per cascuna vegada, repartidora y aplicadora segons capítol.

Y si es menester sia ab lisencia del atandador.

LXXXVI. Item: Per quant ya algunes terres en dita comuna, vulgarment dites los alters, les quals no es poden regar sens fer parades groses en lo cause de dita cequia mare ó en sos brasos, y no sia just queden aquelles sens regarse. Per zo, limitat lo capítol antecedent que parla ab universalitat, estatuim, delliberám y determinám, que pera que espuixen regar les dites terres, nomenades alters, espuixen fer dites parades groses, així en lo cause, com en los brasos de dita cequia; ab esta empero limitació, que ningun regant de dits alters pugua fer dites parades, ni pendre aygua de dita cequia sens espresa lisencia del atandador, en la forma que al dit regant li será donada per dit atandador: y si contravindrán els dits atandador ó regants, encorreguen en la pena de tres liures per cascú de aquells, y per cascuna vegada, aplicadora segons capítol.

No puga aver á un temps mes de una parada grossa.

LXXXVII. Item: Estatuim, delliberám y determinám, que no puixa heverí en dita cequia mare, desde el principi hasta la fi de aquella, mes que una parada grossa; de conformitat, que no sen puga fer altra menys que desfeta la primera, y pasat lo regolf de aquella, com la intenció del present capítol sia, que en tot lo districte de dita cequia no pugua haberí á un mateix temps dos, ni mes parades groses sino una tan solament: y que cualsevol parada que es concedirá per lo atandador, y regará en lo dia de disapte, haja de salvar aygua al bras dit de la Carrera Orba, per ser este dia el de la tanda de dit bras; permetent á dit bras de la Carrera Orba, pugua posar coster també en la cequia mare en dit dia de disapte, y no en altre, pera pendre la aygua de la sua tanda; no obstant, que yacha altra parada grossa al davant: y els que contravin-drán á lo contingut en lo present capítol, y en cualsevol part de sa disposició, encorrega en pena de tres liures, aplicadores segons capítols.

Qui rega de parada grossa, tapará files y rolls fins aon arribará lo regolf.

LXXXVIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol regant de dita comuna que farà parades groses en la dita cequia mare de Favara, pera regar dits alters, tinga obligació de tapar tots los brasos, files, rolls, hasta aon aplegará lo regolf de dita parada grossa: y que aiximateix sia obligat en après que tindrà la aygua en la boquera del seu camp, á tornar la aygua als dits brasos, files y rolls, que la havia llevada mentres feya el regolf, en la mateixa quantitat que els dits brasos, files y rolls portaben ans de fer dita parada grossa, salvant tota la demés á la cequia mare; y els que contravin-drán encorreguen en pena de tres liures, aplicadora segons capítols.

No prenga mes aygua de la que portaba la fila etc. ans de fer la parada.

LXXXIX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol regant que farà parada grossa en la cequia mare, pera regar alters per fila, bras ó roll, pera aon tindrà el rech, no pugua pendre mes aygua que la que portaba dita fila, bras ó roll, abans de fer dita parada grossa, y tota la demés hacha de salvar á dita cequia mare, així també com la portaba ans de fer dita parada grossa; com la intenció del present capítol, sia evitar los fraus que es poden seguir de no observar la forma sobredita, prenint mes aygua que la que tocara á dit bras, fila ó roll; y qui lo contrari farà encorrega en pena de tres liures, aplicadores segons capítols.

No es facen parades groses en la cequia mare dimecres, dichous y divendres.

LXXXX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que en los dies de dimecres, dichous y divendres, en manera alguna es puixa fer parada grossa en tot lo cause de dita cequia de Favara, pera que els brasos atandats en dits dies percebixquen la aygua que els toca: y qui lo contrari farà encorrega en pena de tres liures, aplicadores segons capitols.

CAPITOLS DELS REGANTS PER ROLLS.

No obriga els rolls sens lisencia del veedor. Si de aygua de rolls se aprofita moliner, pague sis liures.

LXXXXI. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol que regue per roll, no puga obrirlo sens lisencia del veedor del bras; y si en acabar de regar sens desfer la parada, no tancarà dit roll, encorrega en pena de tres liures, aplicadores segons forma de capitols.

Item: Estatuim, delliberám y determinám que sempre que estrobrá algun roll hubert, y que de dita aygua sen aprofita moliner algú, encorrega en pena de sis liures dit moliner, aplicadora segun forma de capitols.

CAPITOLS DELS CLAMS EN COMU, Y LES COSES

QUE SE HAN DE PAGAR, FORA LES QUE NO TENEN TITOLS A PART.

Modo de partir les penes.

LXXXXII. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que totes les penes, per rahó de contravencions, frauds ó cualsevol altre motiu se encorreguen y están imposades als transgresors, en tots y en cada hu dels presents capitols, sien partidores per tersos, aplicadors, lo hu al comú de dita cequia irremisiblement; lo altre als que declararán dita contravenció; y lo altre al acusador, encara que sia dels mateixos oficials del comú.

Pena de qui desfará parades en dany de altri.

LXXXXIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol que desfará parada de fanch, y la lansará en la cequia mare, eo en cual-

sevol bras ó regadora que fasa perjuí al hereter, encorrega en pena de tres liures, partidora segons forma de capitols.

Pena de qui romprá caixers.

LXXXXIV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol que romprá caixer de la cequia mare, eo brasos de aquella, pague de pena sis liures, repartidora segons capitols; y ultra dita pena, pague tot lo dany que se haurá ocasionat per dit rompiment, fins que dit caixer estiga restituit á la deguda forma.

Pena de qui romprá marge.

LXXXXV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol que romprá marge, encara que sia miger, per lansar la aygua de sa heretat, pague lo dany que haurá fet, y de pena tres liures, partidora conforme capitol.

Pena de qui entrará animals en les cequies.

LXXXXVI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol que entrará animals en cualsevol cequia tocant á dita comuna, pague de pena cinch sous; y si entrará dites besties en la cequia mare, pague dos liures, aplicadora dita pena segons capitol.

Pena de qui sorregará.

LXXXXVII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol hereter que regará per brasal ó regadora, que no tindrà escorredor pera lansar la aygua; y aquell tal desfará la parada, y sorregará camp de altri, pague de pena tres liures, partidores segons capitol, y lo dany que haurá fet: y mes sien obligats tots temps que regarán, tenir la parada feta en sí mateixos, y la darrera boquera del seu camp huberta; y si contrafarán paguen altres tres liures de pena, partidora *ut supra*.

Pena de qui pendrá aygua fora jornada de aquell.

LXXXXVIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol hereter que pendrá aygua per cualsevol bras, fila ó rolls, fora la jornada de aquell, encorrega en pena de tres liures, partidores *ut supra*.

Pena del que fará parada davant del que rega ab lisencia.

LXXXXIX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que si cualsevol hereter farà parada aldavant de altre hereter, lo qual regaba ab lisencia del partidori, pague de pena tres liures, partidores *ut supra*.

Pena del que portará aygua per aon no te rech

C. Item: Que calsevol hereter que portará aygua pera regar per brasal, fila, roll ó regadora seca, pera aon lo dit hereter no tindrà rech, encorrega en pena de tres liures, partidores *ut supra*.

CI. Item: Que calsevol hereter que pera regar sa heretat pendrà la aygua de calsevol bras ó fila, pera mudarla per altre bras ó fila, per aon aquella espost y acostuma mudar, ab lisençia empero del partidor de dit bras ó fila, encara que sia lo tal bras ó fila propi rech del que ve después, aquell tal haja de deixar regar al primer, á qui li fonch concedida la aygua, ab pena de tres liures, partidores *ut supra*.

Pena del que no farà parada en partidor seu.

CII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que calsevol hereter que farà parada per regar sa heretat, é no la farà en lo partidor propi seu, que te pera regar sa heretat, y la farà per altre partidor, pague de pena tres liures aplicadores *ut supra*.

Clams se posen dins deu dies.

CIII. Item: Estatuim; delliberám y determinám que ningun hereter puga querellarse, ni posar clam contra altre hereter, sino dins deu dies aprés la malfeta; y si pasats aquells clamará, no li sia atmés lo tal clam, jurant empero en ma del jutge á qui clamará de haber trobat dit clam en poder de la persona á qui el tal acusará.

Pena del que no tornarà la aygua acabant de regar.

CIV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que calsevol hereter de la comuna, que acabat de regar no tornarà la aygua á la cequia mare, encara que sia de la tanda del seu bras, pague de pena tres liures, aplicadores *ut supra*.

Pena del que desfará la parada regant altre.

CV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que calsevol que destará parada estant regant altre hereter sens consentiment de aquell, encara que no sia atrobat desfent la parada, es seguixca la aygua, y lo regant ó que haurá regat de ella, pague de pena sis liures, aplicadores segons forma de capitol.

Pena del que furtará aygua fent parada.

CVI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que calsevol que furtará aygua, fent parada en la cequia mare, encorrega en pena de sis liures, aplicadores segons capitol.

Pena del que furtará aygua tapant fila, roll, etc.

CVII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que el que furtará aygua tapant fila ó bras, encorrega en pena de tres liures, aplicadores *ut supra*.

Les taules dels camps no sien de mes de fanecada.

CVIII. Item: Que calsevol hereter de dita comuna que regue de aygua de aquella; no puixa fer les taules de calsevol camp mes que de una fanecada, sots pena de trenta sous, aplicadors *ut supra*.

Pena del que farà parades de diverses coses.

CIX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que calsevol que farà parades de fanch, sobre pots, estaques, pedres ó brosa en calsevol bras corrible de dita comuna, pague de pena tres liures, aplicadores segons capitol, y tinga obligació de fer partidor en dit bras.

Pena del que obrirá bras que está tancat.

CX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que ningun bras dels atandats, y que solen estar tancats tots los dies, menys los de la sehua tanda, no puixa estar hubert en altre dia algú, ab pena de tres liures; les quals dega pagar aquell que es trobará regant ó haurá regat de dita malfeta, aplicadores segons capitol.

Si de parada en lo censit es rega en lo franch, pague sis liures.

CXI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que si algun hereter te feta la parada damunt les fites en lo censit, y que de la aygua de dita parada es rega en lo franch, encorrega en pena de sis liures, aplicadores segons capitol.

CAPITOLS DELS MOLINERS, Y MOLI DE MISLATA

Y NOU MOLES.

Pena del moliner que correrá cequia ó brasos de aquella en amunt.

CXII. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol moliner que discorrerá per la cequia mare ó brasos de aquella, del seu moli en amunt, encorrega en pena cascuna vegada que será atrobat de sis liures; en la qual encorrega, hara sia atrobat fent frau, eo no fentlo, aplicadora dita pena per tersos conforme capitol.

Moliner que farà basada, pague vint sous.

CXIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol moliner que será atrobat fent basada; zo es, detenir la aygua pera moldre de regolf, encorrega en pena de vint sous per cascuna vegada, aplicadora conforme capitol.

Pena del moliner que no donará qui á fet parada.

CXIV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que sempre que será atrobat en la cequia mare alguna parada de cañes, ú de altra cualsevol cosa, que encamine mes aygua de la que li toca á algun bras, tinga obligació lo moliner ó moliners, que tindrán moli en dit bras, de donar hereter ó regant, que haja fet dita parada, pera cometre el frau de aygua; y si donarán la persona que tal haja comés, sia eixecutada en pena de tres liures; y en cas de no assignarla, encorrega en pena de sis liures lo moliner que será atrobat per cascuna vegada, pagadora per tots los moliners de aquell bras, aplicadora conforme á capitol.

DEL MOLI DE LES NOU MOLES.

Obligació del senyor del moli de les Nou Moles, de tenir net lo districte que es senyala.

CXV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que lo moli, dit al present de les Nou Moles, eo de Sanoguera, olim de en Valls, y de en Gil Perez, sia tengut y obligat á tenir net y conreat tot lo districte de la cequia, desde la almenara gran del pont de les Mealles, que está mes avall de la Creu de Mislata, fins al partidó de la estaca, al present dit de Rauchosa, que está davall de dit moli: y mes, escaixerar cada any lo dit districte, al temps de la escura ordinaria anual de la comuna: y mes, sempre que extraordinariament convindrà y será avisat, tenintla en con-

reu y eixecutant lo sobredit, á coneguda dels elets, sindich y veedors de dita comuna.

Conserve els caixers en dit districte.

CXVI. Item: Que lo senyor, eo arrendador de dit moli, sia tengut á tenir y conservar los caixers de dita cequia comuna, en tots los districtes que va dit en lo capitol antecedent, á tot son arrisch, perill y fortuna é carrech, conservant los caixers de amplaria de nou pamps cascú de ells, fent les obres que serán menester pera refors y conservació de dits caixers, en la amplaria dels nou pamps; donant aiximateix en lo dit districte als dits caixers tota la alsada que es necesite, pera que la dita cequia puixa portar tota la aygua que li convindrà y resistir, tant per la grosaria, com per la alsada dels caixers, així al pes de la aygua de dita cequia, com cualsevol avenguda de riu: y en cas de no eixecutar lo de susdit, avisantlo y donantli temps de sis dies; ó puga fer y fasa lo sindich ó cualsevol altre oficial de la comuna, á costes del senyor, eo arrendador de dit moli, per sa propia autoritat, y sens altra interpelació alguna.

Desemposte la almenara lo disapte.

CXVII. Item: Que lo senyor, eo arrendador de dit moli, tinga obligació cascun disapte, desde el sol post, fins al dumenge al sol eixit desempostar, y obrir tota la almenara de dit moli, ab pena de vint sous, cascuna vegada de les que deixarà de desempostar, aplicadora segons forma de capitol.

Done pas pera que la aygua no sobrepuje la fita.

CXVIII. Item: Que lo senyor, eo arrendador de dit moli de Nou Moles, sia tengut y obligat á donar loch desembarasat, y bastant pera que la aygua pase en son corrent natural, y de manera, que no sobrepuje lo senyal de la pedra ó fita, que está posada en lo costat ó marge de dita cequia, damunt lo moli, la qual fita está senyalada en un cercol de ferro per la part superior: E si será atrobat, que la aygua sobrepuja lo senyal de dita fita ó pedra, pague la pena per cascuna vegada dos liures, aplicadores segons capitol.

DEL MOLI DE MISLATA.

Tinga net lo districte que se li senyala.

CXIX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que lo senyor, eo arrendador de dit moli, dit de Mislata, que solia ser de Galcerán Bou, é hara del condat de Aranda, tinga obligació de tenir net y conreat tot lo districte de la cequia, comensant desde la almenara nova, alias de Mo-

sen Jayme Gil, fins á la almenara gran del pont de Mealles, que está mes avall de la Creu de Mislata; que es fins aon arriba la obligació de escurar y conservar el senyor, eo moliner del molí de les Nou Moles, escaixerant y escurant cada any lo dit districte, al temps de la escura ordinaria, y sempre que extraordinariament convindrà y será avisat, eixecutant lo sobredit á coneguda dels elets, sindich y veedors de dita comuna.

Conserve los caixers en dit districte.

CXX. Item: Estatuim, delliberám, que lo senyor, eo arrendador de dit molí, tinga obligació de tenir y conservar los caixers de dita cequia comuna, en tots los districtes que van dits en lo capitol antecedent, á tot son risch, perill, fortuna é carrech, conservant los caixers de amplaria de nou pamps cascú de ells, fent les obres que serán menester pera refors y conservació de dits caixers, en la amplaria dels nou pamps; donant aiximateix en lo dit districte als dits caixers tota la alsada que es necesi-te, pera que la dita cequia puixa portar tota la aygua que li convindrà y resistir, tant per la grosaria, com per la alzada dels caixers, així al pes de la aygua de dita cequia, com cualsevol avenguda del riu: y en cas de no eixecutar lo de susdit, avisantlo y donatli temps de sis dies: ó puga fer y fasa lo sindich y cualsevol altre oficial de dita comuna per sa propria autoritat, y sens interpelació alguna, á costes del senyor ó arrendador de dit molí; lo qual es inseguint lo tenor del acte següent.

DIE INT. XXII. AUGUSTI ANNO

M. CCCC. LXXXX. SEGUNDO.

Sapient tots, que yo en Galcerán Bou, senyor util del molí draper é arrosser, situat é constituït en la cequia olim de Mislata, é hara de Favara, lo qual solia ser antiguament den Guillem Castellano, é après de Mosen Jayme Gil quondam Caballer, per quant en lo any present es estat fet un trench en lo caixer de la dita cequia de Favara, en dret del riu, damunt lo dit meu molí, é davall la almenara nova, alias dita del dit Mosen Jaume Gil, per rahó del qual trench es estada gran alteració entre mi dit Galcerán Bou de una part, é vos en Bernat Dasio, notari, sindich del comú de la dita cequia de Favara, é altres hereters de la dita cequia, de la part altra: Pretenint vos dit sindich, en nom del dit comú, que yo dit en Galcerán Bou, com á senyor del dit molí, era tengut pagar les despeses de la repartició del dit trench, é que encara yo seria tengut tenir la dita cequia en son dret á tot mon arrisch, perill é fortuna, é escurar aquella del dit meu molí en amunt, fins á la dita almenara; é azó, per quant en temps pasat, en lo temps que fonch mudada de dita cequia de Favara, que pasás per lo dit molí; la qual ans de la dita mutació noy pasaba, ab certa sentència arbitral, donada é publicada per certs arbitres en poder de Juan de Cámpo quondam notari á xxvii. de Abril del any M. cccc. xxxiv. en virtut de compromés, rebut per lo dit notari á xxviii. de Abril del dit any M. cccc. xxxiv. fonch proveit, é així senten-

ciat y declarat, que lo dit en Guillem Castellano é sos hereus é sucesors en lo dit molí, tinguesen la dita cequia de Favara en condret á son arrisch, perill é fortuna, fentla anualment escurar é herbejar, segons se pertany de la dita rambla, tro al engraciador antich, que es davall lo dit meu molí: é yo dit en Galcerán Bou, pretenent lo contrari, dich é pretench, que la dita escura de cequia, é tenir arrisch é perill é fortuna, aquella nos deu, ni por entendre, que dure del dit molí meu fins á la dita almenara nova, alias dita de Mosen Jaume Gil; mas que tan solament dura del dit molí fins andret del camí, que hix de la Moreria de Mislata junt á la dita cequia de Favara fins al riu: é així yo dit en Galcerán Bou, per llevar é toldre los dits dptes, é haberme ab tota é cualsevol equitat ab lo comú, considerant que yo, é los meus predecesors, senyors del dit molí, hagen de escurar é escurarán de present la dita cequia de Favara, del dit meu molí en amunt, fins á la dita almenara nova; apellada de Mosen Jayme Gil, que es constituïda é feta de pedra ó de argamasa, damunt lo dit trench, que de present ses fet en la dita cequia. Per zo, promet, é en bona fee convinch á vos dit en Bernat Dasio, en dit nom de sindich present, per vos é tot lo comú de la dita cequia é hereters de aquella, estipulant é acceptant, é encara en poder del notari davall escrit. Per tots aquells de qui es ó podrá eser interés de á sí avant, estipulant é rebent, de tenir en correu é de netejar la dita cequia, escurar aquella á coneguda dels veedors, adobar é retificar los caixers, é sol de la dita cequia, á totes mes despeses, é á tots mos arrischs é perills, é fortunes del meu dit molí en amunt, fins á la dita almenara avant, damunt lo caixer de la cequia á la part del riu, fins á la dita almenara; y sia pases ó brases comunes de home, é encara promet, en virtut dels dits pactes é estipulació, que per satisfacció de les despeses é miscions, fetes per lo dit comú, en la reparació del dit trench, que munten de cinquanta fins en huitanta liures, obraré é faré obrar, ó fer faré á mes despeses una almenara de pedra é argamasa, semblant de la dita almenara nova, de susdit dita, apellada de Mosen Jayme Gil, certa á prop la gola de la dita cequia de Favara, é damunt la dita almenara, apellada de Mosen Jayme Gil, é azó fará é fer promet de á sí per tot lo mes de Maig primer vinient; é si nou faré, pasat lo dit termini, vos dit en Bernat Dasio, en lo dit nom de sindich de la dita cequia é comú de Favara, puixen fer é obrar, é fer fer obrar la dita almenara á despeses mies é dels meus, les quals vos promet donar, é pagar, é de les dites despeses é miscions, vull é siau cregut de la vostra paraula ab sol jurament; lo qual hara per llavors vos defereixch é per deferir vull eser cregut, sens testimonis é altra natura de proba: Per totes les quals coses atendre é cumplir evull, que puixa eser feta eixecució per cualsevol jutge, á fur del qual mi sotsmet, é lo meu propri renuncié, &c. é per les dites coses atendre é cumplir obligue á vos, é als vostres tots mos bens, haguts y per haber, &c. Actum Valentiae, &c.—Testes, lo magnífich en Bernat de Penarra, ciutadá é en Domingo García Notari, habitants de la ciutat de Valencia.

CAPITOLS DE LES GRACIES.

Demanen la gracia á sindich y cequier.

CXXI. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que los brasos atandats entre sí especificadors en lo capitol següent, en cas de necessitat de gracia, eo socors de aygua, la demanen al sindich y cequier, si loy haurá en propietat, eo á qui el representará en la plaza de la Seu, ó allá á hon acostumará fer audiencia; y els dits sindich y cequier, ó lo hu dells, en ausencia del altre, habentse informat dels veedors, que estrobarán presents en dita audiencia, de la necessitat dels brasos anteriors, puixa donar y concedir per sí als dits bras ó brasos, que demanarán dita gracia, els socors de aygua referits; observant empero, que dita gracia sia concedida en los dia ó dies de la tanda de dit bras ó brasos que la demanarán, y no en altre algú: y sempre que es concediran les sobredites gracias, tinguen obligació tots los veedors de dita comuna, de empostar cascú son bras, segons que mes largament se especifica en los capitols del titol dels veedors.

Dies de les tandes dels brasos.

CXXII. Item: Declarám que los brasos entre sí atandats, son los infra següents; es á saber, de la tanda del disapte, lo partidor de na Estadella, lo partidor de Picabaralla, dit hara lo partidor mes gich de Sent Jordi, lo partidor major de Sent Jordi, quatre casisades, que antigament solien ser de la alqueria de Empasadores, y hara es dihen ser de Josep Moliner Ciutadá, la alqueria dita dels Regants, hara de Sanoguera, propia del conde de Peñalva, y la alqueria dita de la Carrera Orba; terres de la qual recahuen en alqueries de D. Juan Pertusa, y de D. Pedro Rerrera Orba y regants per aquell: de la tanda de dumenge es Benatuser; de la tanda de dilluns y dimats es Alfafar, Sedavi, y la Cadira de Benatuser; y de la tanda de dimecres, dichous y divendres, hasta el sol eixint del disapte, son Masanasa, Catarrocha y Albal.

Pase la tercera part de la aygua als que es concedix gracia.

CXXIII. Item: Per quant es dificultós prescriure forma infalible en lo modo de donar la aygua pera les gracias, per ser varia é inserta la cantitat que entra en la cequia. Per zo, considerant que el concedir gracias á alguns brasos, es en lo dia de la sehua tanda en que te dret ó porció de aygua, y que en lo dia que se li concedeix gracia, á mes de esta, cada hu dels brasos anteriors, li dona part de la que li toca. Estatuim, delliberám y determinám que en dits dies que es concediran gracias, tinguen obligació el sindich, veedors y guarda, de portar y deixar pasar la tercera part de la aygua que entrará en la cequia, ans de repartirse en los brasos, á aquells que haurán demanat y tindrán concedida dita gracia, per ser este lo modo mes ajustat á rahó de distribuirse en tals ocasions.

No es fasa parada grossa, ni obriga roll en dia de gracia.

CXXIV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que el dia ó dies que será concedida gracia á algú dels brasos atandats, no es puga obrir ningun roll, ni fer parada grossa en tot lo discurs de la cequia.

La aygua en dia de gracia es done als fruits que tindrán necessitat, sens observarse dia de tanda.

CXXV. Item; Com la intenció de concedir gracias als dits brasos atandats, sia sols á fi de remediari en comú totes les necessitats que yaurá en lo tal bras, á qui es concedixen; y no sia rahó, que quant tots los brasos del comú donen part de la sua aygua propia pera este efecte, quede frustrat. si acás los hereters de les primeres parades del bras á qui es fa el socorro, pretenguesen regar ab poca necessitat, sols per ser primers, lo qual abús es deu obviar, no sols per les rahons sobredites, sino també per lo dispost en quatre provicions del portant veus de general governador, que se han espedit, una en vint y sis de Abril mil siscentos cuarenta y sis: altra en desat de Juliol mil siscentos cinquanta y hú: altra en lo primer de Agost mil siscentos huitanta: y altra en trenta hu de Agost mil siscentos noranta. Totes les quals ordenen, que sempre que en lo bras yaurá necessitat, tant la aygua de les gracias, com de les tandes de aquell, sia donada als fruits que la tindrán major regó per regó, sens atendre á quina divició ó parada sia primera, ni última, en orde, ni en nom del dia que aquella tindrà. Per zo declarant, que sempre que será concedida gracia á cualsevol de dits brasos, queda suposada la necessitat, pues sense ella no es pot concedir. Estatuim, delliberám y determinám que tota la aygua de les gracias que es concediran, y la de les tandes que va juntament ab ella á algú de dits brasos, en cualsevol dia ó dies de la semana, se hacha de repartir y donar sens diferencia alguna als fruits que patirán major necessitat en totes les terres que dit bras rega, y paguen cequiatge, sens atendre á quina parada ó divició de les de dins de dit bras sia primera ó última, ni de quin dia sia la tal parada, sino tan solament á les majors necessitats regó per regó, ab pena de tres liures al veedor ó partidor que no distribuirá la aygua en dita forma; y altres tres liures al hereter que contravindrà, partidors segons capitols.

Peña dels que usarán mal de la aygua.

CXXVI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol bras que demanará gracia, eo socors de aygua, y usará mal de dita aygua concedida per gracia, distribuintla, hara sia ab explicita noticia, hara sia ab omició de cuidar de la bona repartició de aquella en les terres que no corresponen per sancer á dita comuna lo cequiatge y tacha, y demés carrechs de aquella, sia privat, per la primera vegada que será atrobat dit frau, per espay de un mes de dita gracia y socors de aygua; y per la segona, els sia lucada dita aygua per lo temps que pareixerá á la junta de elets reduits.

CAPITOLS DE LES GRACIES.

Demanen la gracia á sindich y cequier.

CXXI. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que los brasos atandats entre sí especificadors en lo capítol següent, en cas de necessitat de gracia, eo socors de aygua, la demanen al sindich y cequier, si loy haurá en propietat, eo á qui el representará en la plaza de la Seu, ó allà á hon acostumará fer audiència; y els dits sindich y cequier, ó lo hu dells, en ausència del altre, habentse informat dels veedors, que estrobarán presents en dita audiència, de la necessitat dels brasos anteriors, puixa donar y concedir per sí als dits bras ó brasos, que demanarán dita gracia, els socors de aygua referits; observant empero, que dita gracia sia concedida en los dia ó dies de la tanda de dit bras ó brasos que la demanarán, y no en altre algú: y sempre que es concedirán les sobredites gracies, tinguen obligació tots los veedors de dita comuna, de empostar cascú son bras, segons que mes largament se especifica en los capítols del titol dels veedors.

Dies de les tandes dels brasos.

CXXII. Item: Declarám que los brasos entre sí atandats, son los infra següents; es á saber, de la tanda del disapte, lo partidor de na Estadella, lo partidor de Picabaralla, dit hara lo partidor mes gich de Sent Jordi, lo partidor major de Sent Jordi, quatre cafisades, que antigament solien ser de la alqueria de Empasadores, y hara es dihen ser de Josep Moliner Ciudadá, la alqueria dita dels Regants, hara de Sanoguera, propia del conde de Peñalva, y la alqueria dita de la Carrera Orba; terres de la cual recahuen en alqueries de D. Juan Pertusa, y de D. Pedro Rechaule: y ultra de dits brasos, es de tanda del disapte lo bras de la Carrera Orba y regants per aquell: de la tanda de dumenge es Benatuser; de la tanda de dilluns y dimats es Alfafar, Sedavi, y la Cadira de Benatuser; y de la tanda de dimecres, dichous y divendres, hasta el sol eixint del disapte, son Masanasa, Catarrocha y Albal.

Pase la tercera part de la aygua als que es concedix gracia.

CXXIII. Item: Per quant es dificultós prescriure forma infalible en lo modo de donar la aygua pera les gracies, per ser varia é inserta la cantitat que entra en la cequia. Per zo, considerant que el concedir gracies á alguns brasos, es en lo dia de la sehua tanda en que te dret ó porció de aygua, y que en lo dia que se li concedeix gracia, á mes de esta, cada hu dels brasos anteriors, li dona part de la que li toca. Estatuim, delliberám y determinám que en dits dies que es concedirán gracies, tinguen obligació el sindich, veedors y guarda, de portar y deixar pasar la tercera part de la aygua que entrarà en la cequia, ans de repartirse en los brasos, á aquells que haurán demanat y tindrán concedida dita gracia, per ser este lo modo mes ajustat á rahó de distribuirse en tals ocasions.

No es fasa parada grossa, ni obriga roll en dia de gracia.

CXXIV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que el dia ó dies que será concedida gracia á algú dels brasos atandats, no es puga obrir ningun roll, ni fer parada grossa en tot lo discurs de la cequia.

La aygua en dia de gracia es done als fruits que tindrán necessitat, sens observarse dia de tanda.

CXXV. Item: Com la intenció de concedir gracies als dits brasos atandats, sia sols á fi de remediari en comú totes les necessitats que yaurá en lo tal bras, á qui es concedixen; y no sia rahó, que quant tots los brasos del comú donen part de la sua aygua propia pera este efecte, quede frustrat, si acás los hereters de les primeres parades del bras á qui es fa el socorro, pretenguesen regar ab poca necessitat, sols per ser primers, lo qual abús es deu obviar, no sols per les rahons sobredites, sino també per lo dispost en quatre provicions del portant veus de general governador, que se han espedit, una en vint y sis de Abril mil siscentos cuarenta y sis: altra en desat de Juliol mil siscentos cinquanta y hú: altra en lo primer de Agost mil siscentos huitanta: y altra en trenta hu de Agost mil siscentos noranta. Totes les quals ordenen, que sempre que en lo bras yaurá necessitat, tant la aygua de les gracies, com de les tandes de aquell, sia donada als fruits que la tindrán major regó per regó, sens atendre á quina divició ó parada sia primera, ni última, en orde, ni en nom del dia que aquella tindrà. Per zo declarant, que sempre que será concedida gracia á cualsevol de dits brasos, queda suposada la necessitat, pues sense ella no es pot concedir. Estatuim, delliberám y determinám que tota la aygua de les gracies que es concedirán, y la de les tandes que va juntament ab ella á algú de dits brasos, en cualsevol dia ó dies de la semana, se hacha de repartir y donar sens diferencia alguna als fruits que patirán major necessitat en totes les terres que dit bras rega, y paguen cequiatge, sens atendre á quina parada ó divició de les de dins de dit bras sia primera ó última, ni de quin dia sia la tal parada, sino tan solament á les majors necessitats regó per regó, ab pena de tres liures al veedor ó partidor que no distribuirá la aygua en dita forma; y altres tres liures al hereter que contravindrà, partidors segons capítols.

Peña dels que usarán mal de la aygua.

CXXVI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que cualsevol bras que demanará gracia, eo socors de aygua, y usará mal de dita aygua concedida per gracia, distribuintla, hara sia ab explicita noticia, hara sia ab omició de cuidar de la bona repartició de aquella en les terres que no corresponen per sancer á dita comuna lo cequiatge y tacha, y demés carrechs de aquella, sia privat, per la primera vegada que será atrobat dit frau, per espay de un mes de dita gracia y socors de aygua; y per la segona, els sia lucada dita aygua per lo temps que pareixerá á la junta de elets reduits.

CAPITOLS PERA EL TEMPS DE MICHANIA

DE AYGUA EN LO RIU, EN QUE LES SET CEQUIES DE LA HORTA SE LA PARTIXEN PER LES PARTS QUE TOCA A CASCUNA.

Ordenen los capitols que es segueixen.

CXXVII. Com la forma de utilarse de la aygua del riu les set cequies últimes, sia en tres diferents modos, segons la ocurrencia del temps: á saber es, en la abundancia, prenint tota la que vol cada cequia; en la michania, partint tota la aygua, y donant á cada cequia la porció que li toca; y en la esterilitat y seca del riu, tandeçant dos dies á les cequies de cada part tota la aygua. Per zo, pera la bona administració, distribució y govern de la que li tocará á la present comuna de Favara, en calsevol de les tres diferencies sobredites, proveixen y delliberen les leys capitals, y ordinacions que inviolablement se han de observar en la forma següent.

Qui ha de assistir á la partició de la aygua, en cas de necessitat.

CXXVIII. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que en tots temps que les set cequies de la horta, partirán entre sí la aygua del riu, lo sindich, lo cequier, no arrendador, eo el elet, que este representará, en cas de estar la cequia arrendada, y mes aquells veedors que convocarán pera que els acompanyen, tinguen obligació de puchar al riu, y assistir á la junta dels sindichs de les demés comunes, y pendre la part y porció de aygua que á la present comuna tocará, y deixar aquella dins la cequia, y les almenares en la forma que han de quedar; y entregar á la guarda del riu, el cuidado de tot, y la dita guarda assistisca continuament, pera que no li sia defraudada la aygua per ninguna de les altres cequies: y en cas de trobarse frau, pague de pena la primera vegada sis liures; la segona deu liures, y la tercera altres deu liures, y sia lansat de la comuna; y el sindich, cequier y veedors que no acudirán á pendre dites particions, pague cascú de pena tres liures per cada falta que farán, aplicadores les damunt dites penes segons capitols.

Que durant la esterilitat es socorreguen les majors necessitats.

CXXIX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que mentres durarán les dites particions del riu, sempre y quant algun hereter, eo hereters, de calsevol bras, fila, roll, &c. de la cequia de Favara, farà instancia al sindich y cequier, eo á cascú de aquells, pera que se li done aygua pera remediare alguns fruits que patirán necessitat, sien obligats los dits sindich y cequier, veure si es certa la necessitat que sels ha representat; y en tal cas socorrer aquell bras que tindrà major necessitat, levant la aygua de calsevol altre bras, eo brasos, que no la tindrán tan

gran; Com la intenció del present capitol sia, que tots los brasos, files y rolls de la cequia tinguen obligació de socorrer entre sí, y dins de cada bras tinguen la mateixa obligació los hereters que el componen, donant la aygua sempre á les majors necessitats, ab pena de tres liures, y altres á arbitre de dits oficials de la comuna, aplicadora segons capitols.

Que als brasos del últim ters els sia donada aygua dos dies á la semana, sempre que per no aplegarlos la farán instancia.

CXXX. Item: Considerant que per ser mes de trenta los brasos, files, rolls, &c. en que es dividix la aygua de la cequia de Favara en lo temps de abundancia, y que venint la cequia plenísima aplega tan poca aygua als brasos del últim ters de la comuna, que es menester concedirlos algunes gracies pera remey dels fruits; y sent també cert, que en lo temps que es fa partició en lo riu, no ve en la cequia la mitat de la aygua, que quant ve plena. Per zo, estatuim, delliberám y determinám, que sempre que per no aplegarlos bastant aygua, farán instancia els brasos de dit últim ters de dita comuna, cada semana els sia donada dos dies y dos nits tota la aygua de Favara á dits brasos, á coneguda del sindich y cequier, eo elet que el representarà, y junta de reduits; y encara entre estos als que tindrán major necessitat, comensant desde el de Alfafar, hasta el últim de la cequia inclusive, tapant pera dit efecte tots los brasos, files, rolls, y demés hubertures que ya desde el principi de la cequia de Favara, hasta dit bras de Alfafar; de modo, que ningú de aquells tire porció aygua alguna, ab pena de sis liures á calsevol hereter que regará obrint dits brasos tapats; y sino es trobará hereter regant, ó que haja regat, y es trobarán moliners molent, eo que hagen molt de dita malfeta, pague cascú de pena sis liures: declarant empero, que tot lo temps que durará donar cada semana dos dies la aygua, als dits ultims brasos, los demés cinch dies de cada semana, sia tota la aygua donada als brasos antecedents als dits últim ters, segons la necessitat de cada hu de aquells, com va dit en lo capitol immediate precedent.

Cuide el sindich de que no es reguen terres franques, y pena dels que ho regarán.

CXXXI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que sempre, y mentres durarán dites particions en lo riu, tinguen obligació, ultra del guarda, el sindich, cequier, y el elet, que el representarà, regoneixer si de dita aygua per algun bras, eo brasos, han regat terres franques, y que no paguen los impositos de dita comuna; y si es trobará, que dites terres del franch son de hereter de dita comuna, pague de pena sis liures, y no li sia donada la aygua pera les sues terres en la tanda següent.

CAPITOLS DE LA FORMA DE DISTRIBUIR LA AYGUA

EN TEMPS DE TANDECHAR LO RIU, Y NECESITAT GRAN.

Provisió de la governació.

CXXXII. Atés y considerat, que en lo temps de esterilitat tandech el riu, pera que anant replegada la aygua obre millors efectes, y en este temps, les primeres cequies del riu (dites los Castells) socorren á les set últimes, donantlos tota la segua aygua quatre dies cada semana, fent també lo mateix socorro la de Moncada, y cascuna de dites set cequies los dies que els toca la tanda, la repartixen ab igualtat entre sos heretters, sols pera els fruits que patixen major necessitat, sens atendre á qui es primer en orde de brasos y parades, sino te tanta necessitat. Atés, que en la present comuna de Favara, en dits casos per no estar prevengut bastantment lo modo de distribuir la aygua, solen los oficials majors acudir al tribunal del senyor governador, lo qual ha manat ab diverses provicions, fos donada la aygua de dita cequia sols á les majors necessitats, tapant tots los brasos que no entinguesen tanta, como es de veure per aquelles; y senyaladament per la provisió de tretse de Agost del any mil siscentos noranta y hú, que es del tenor següent. Die XIII Augusti M. DLXXXI. lo senyor governador, &c. Aconsellat, &c. Instant y requirient Gregori Mari, jurat de Albal; Antoni Comes, jurat de Catarrocha; Vicent Esplugues, sindich; y Vicent Simeon, cequier, respective de la cequia de Favara. Atés, que per no haberi aygua bastant en lo riu pera repartirla entre totes les cequies, tandegen aquelles: zo es, donantla tota dos dies á les unes y dos dies á les altres, á fi de que unida y junta obre millors efectes; y encara de esta manera, els dies que li toca la tanda á la cequia de Favara, per ser mes de trenta les porcions en que es dividix, alcansa cada una tan poca aygua, que casi no servix sino de bañar les cequies y regadores, particularment en los últims regants de dita comuna; per lo qual sels han perdut, y están perdent molts fruits, sens aplegarlos nunca la aygua. Ideo providet, y ab la present dona facultat al sindich y cequier, que hui son y per temps serán, y á cascú de aquells pera que tapen del tot los brasos, files y rolls, y demés que no tindrán tanta necessitat, y engrosen la cequia, y donen tota la aygua als que la tindrán major, sens atendre á quals son primers en orde, sino á aquella que tindrà en sos fruits major necessitat, encara que sia tapant tots los de els primers tersos de la cequia, y donant tota la aygua als brasos del últim ters de aquella; y azó se observe ab pena de vint y cinch liures, sempre que el riu tandechará, pera que ab esta equitat los dits sindich y cequier de la comuna de Favara, impedixquen los abusos de alguns regants, y queden socorreguts tots ab igualtat en sos fruits. Et si opus fuerit, dona permis y facultat á hu, ó mes oficials del present tribunal, pera que ausilien y fassen observar á calsevol regants tot lo sobredit, los quals si pretenen cosa en contrari, ho deduixquen en lo present tribunal, á hon sels administrará justicia. Recepit Nogues, notarius, et Scriba. Registra in domus assessoris gubernationis Valentie

judiciaria, manu sub præ narrato calendario. Per zo, obtemperant dita provisió tan justa, y á rahó conforme, y següent lo exemplar de totes les cequies del riu, les cual se socorren unes á altres, y dins de cada una á les majors necessitats. Estatuim, delliberám y determinám, pera el dit temps de necessitat, y pera totes les vegades que en lo es devenidor tandechará el riu, la ley y modo de repartir la aygua en la forma següent.

La primer tanda es done á la primera part de la cequia, pera els fruits que es senyalará.

CXXXIII. Primerament: Estatuim, delliberám y determinám que la primera tanda del riu, y escorreguda, que tocará á la present cequia, se haja de donar y done per sancer als heretters de la primer mitat de aquella; á saber es, á tots los brasos, files, rolls, parades grosses, y demés hubertures, contant desde la primera de dita cequia, fins tot lo bras de la Gabia inclusive; ab tal empero, que ningun hereter puga regar terra, ni fruit algú, sino tan solament aquells que els será ordenat y dispost, per les persones que inferius se nomenarán, pera la distribució de dita aygua: y si algú contrafará, pague de pena de sis liures, aplicadores segons capitols.

La segona tanda á la segona part de la cequia.

CXXXIV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que la segona tanda y escorreguda, que tocará á la present cequia de Favara, sia donada y done per sancer als heretters de la segona mitad de aquella; á saber es, á tots los brasos, files, rolls, parades grosses y demés hubertures, contant desde el bras nou (que es lo que es segueix en orde despues del bras de la Gabia) fins lo darrer bras de dita cequia de Favara inclusive, etiam ab pacte, que ningun hereter puga regar terra ni fruit algú, sino tantum aquells que serán senyalats per les persones inferius nomenadores; y si algú contrafará, pague de pena sis liures, aplicadores segons va dit. Y en esta forma de pendre, fruir, y utilarse de tota la aygua, y escorreguda de les tandes alternativament, com va dit, se observe y guarde inviolablent sempre, y en calsevol ocasió, y tots los temps que durará el tandechar lo riu.

Tinga una y altra mitat iguals tandes interpolades eo consecutives.

CXXXV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que sempre que per algun cas cogitat ó incogitat succehirá pendre, ó tenir mes de una tanda alternativament, la primera part de dita cequia limitada, ut supra, fins lo bras de la Gabia inclusive, la altra mitad de la cequia que comensa en lo bras nou, tinga tantes tandes consecutivament, y sens intermició, cuantes haurá tingut dita primera part de cequia.

Los que han de distribuir la aygua.

CXXXVI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que el sindich, el cequier, (no arrendador) ó el elet, que el representará, cuant la cequia está arrendada, y mes aquella persona ó personas que nomenará la junta reduida de elet, tinguen obligació de distribuir tota la aygua que en les tandes alternativament tocará á cada mitat de cequia, com va dit, solament en los fruits de primera graduació y mes importants; y encara en los de este género sien preferits aquells que patirán major necessitat, regó per regó, sens atendre á qui es primer, ni últim en orde, ni en parades, sino sols á les majors y mes precises necessitats, donantlos á dits sindich, cequier y persones, nomenadores per la dita junta reduida, tot lo poder pera distribuir en dita forma la aygua, posar penes als veedors y hereters, y demés á qui convinga, pera portar, si els pareixerá oficials y ministres de justicia, y pera tot lo que conduixca á la eixecució de lo sobredit.

No regue qui no te la tanda. Pena als moliners que haurán pres la aygua.

CXXXVII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que lo sindich y demés persones sobredites, que han de tenir lo cuidadó de la bona distribució de la aygua, hagen de comprar y prevenir taules, y tot lo demés que será menester pera tapar tots los brasos, files, rolls, y demés hubertures de la primera mitad de la cequia, y fer tapar y estanyar aquelles; de tal manera, que no puguen tirar porció de aygua per mínima que sia en totes les tandes y escorregudes, que alternativament, com va dit, tocarán á la segona mitad de dita cequia; y totes les hubertures de dita primera part de cequia, hagen de estar tapades sis hores avans que la aygua aplegue á ninguna de aquelles. Y si es trobará en dites tandes y escorregudes, tocants á la segona part de dita cequia, haber destapat calsevol bras, fila, roll, ó demés hubertures, ó haber regat algun hereter de la primera part, pague cascun hereter que haurá contravengut sis liures de pena, aplicadora com va dit: y sino es trobará qui haja regat de dita malfeta, y es trobará algun molí ó molins molent, sino es trobará molent, y se advera per un testimoni, haber molt de dita malfeta, pague de pena cascú deu liures, partidores com va dit, ó done qui á fet lo frau.

Taules y guardes extraordinaries se paguen del comú.

CXXXVIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que lo preu de les taules que serán menester, la paga de les guardes supernumeraries, y la remuneració de la persona que nomenará la junta, pera ajudar á distribuir la aygua als oficials ordinaris, sia á carrech de la comuna.

Que es posen les guardes necesaries pera la custodia y distribució de la aygua.

CXXXIX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que pera observar ab mes facilitat tot lo sobredit, lo sindich y demés distribuidors de les tandes, nomenen aquells, ultra de la guarda del riu y la de els rolls, una altra guarda ó mes, si serán menester, pagant aquella ó aquelles la comuna, los dies que serán menester; de forma que la guarda del riu continuament estiga cuidant, que ninguna de les demés comunes defraude la aygua que li haurá tocat á esta en ses tandes: y si per descuit de dita guarda, es farà frau, pague de pena deu liures per la primera vegada, y á la segona pague altres deu liures, y sia lansat, y nunca mes puga ser tornat á la comuna; y la dita guarda dels rolls, y la altra ó altres que es nomenarán acudixquen á tot lo que sels ordenará, pera la observancia de lo sobredit; y tinguen á carrech el guardar les taules, y demés instruments pera tapar los brasos y rolls, posant aquelles en puesto segur, acabada cada tanda.

Avisé el que rega al que ha de regar despues, pera que no es desperdicie la aygua.

CXXXX. Item: Estatuim, delliberám y determinám que tots los hereters de calsevol bras, fila, roll, y demés de dita cequia, que regarán ab lisencia de dits distribuidors, els dies que tocará el turno al seu bras, tinguen obligació ans de acabar de regar, avisar al segon atandador: y de esta manera hasta el darrer, y este al veedor de dit bras ó roll, pera que el dit veedor tape el bras, y torne el aygua á la cequia mare; y aquella puga remediar als demés brasos á qui tocará aquella tanda, y no vacha á perdre ó á regar los franchs: y el hereter ó veedor que no observarà lo de susdit, pague de pena tres liures per la primera vegada, y á la segona sia remogut y posat altre en son loch.

Velen los oficials y reconeguen si se ha regat en lo franch, y si será terra de hereter eixecuten la pena imposada.

CXXXXI. Item: Estatuim, delliberám y determinám que acabada cada tanda, lo sindich, cequier y demés distribuidors de aquelles, tinguen obligació, per sí, ó per altres persones de toda satisfacció, rondar y veure los camps, que estén en lo franch, y no paguen cequiatge, en tots los brasos que els haurá tocat aquella tanda; y si trobarán regades terres en dits franchs de hereters de dita comuna, pague cascú de aquells de pena deu liures, y ultra dita pena, no li sia donada aygua pera les terres que paga cequiatge, que no haja pasat una tanda mes sense aquella.

Despues de feta la repartició en lo riu, reconeguen la cequia los oficials, pera la bona distribució.

CXXXXII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que els dies que tocará la tanda del riu á esta comuna, lo sindich, cequier y demés distribuidors, si els nomenará la junta reduida, juntament ab los veedors que eligirán pera que els acompanyen, y les guardes vagen al riu á pendre les tandes y partició de aygua, que tocará á esta cequia; y despues de posada ya en aquella, y ajustades les almenares, y entregar á la guarda del riu, en la forma que ha de estar tot, sen abaixen regoneixen tots los brasos de la cequia, y donant les ordens y providencia necesaria, pera la igual y bona distribució de la aygua, pera els fruits mes importants y que patirán major necessitat, com damunt se ha dit, y observen y fassen observar á tots los veedors y hereters tot lo que se ha preguntat en los capitols sobredits, ab continua y christiana vigilancia.

Qui es sentirá agraviat acudixca á la junta reduida, que en este temps es juntará dos vegades cada semana.

CXXXXIII. Item: Estatuim, delliberám y determinám que calsevol hereter ó altra persona de este comú, que es sentirá agraviat de dits distribuidors, veedors, guardes, &c. acudixca á la junta reduida de elets; la qual se haja de juntar en temps de necessitat dos vegades cada semana, y totes les que será feta instancia per oficial ó interesat en dita cequia, pera administrar justicia promptament; y calsevol hereter, arrendador ó miger que no observará la disposició dels presents capitols, li sia levada la aygua per espay de un mes, la qual no li puixa he ser tornada sino á coneguda de la junta de elets reduits.

Que la eixecució de les penes sia comensant á penyores.

CXXXXIV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que la eixecució de les penes contengudes en tots, y en cascú dels presents capitols, imposades contra els defraudants, sia á penyores, com á deutes reals y fiscals.

Que es decreten los presents capitols.

CXXXXV. Item: Estatuim, delliberám y determinám que los presents capitols, pera sa major corroboració y validitat, se hagen de decretar per tribunal competent.

De totes les quals coses requeriren á mí Jusep Orient y Latser, notari publich de la present ciutat y regne de Valencia, los ne rebés acte publich, pera haberne memoria en lo és devenidor; lo qual los fonch rebut per mí, en los puesto, dia, mes é any de susdit. E sens presents per testimonis Ignacio Granja, mercader, y Jusep Bomboi Infansó, habitants de Valencia.

DIE XIII. AUGUSTI M. DCCI.

Possuit, Josephus Orient, notarius, syndicus infrascriptus Recepit Escamilla, notarius, et scriba.—Jusep Orient y Latser, notari, sindich y procurador dels regants de la cequia comuna de Favara, consta del sindicat y poder, ab acte rebut per Jusep Marcelo Felix, notari, en quatre de Setembre mil siscentos noranta set, que presenta in quam tum sub numero primo, propositant com millor pot, diu: Que els sindich y elets de dita cequia, tenint especial poder de tots los hereters y regants de aquella. En lo dia dihuít de Mars propasat, pera el bon govern y administració de la susdita comuna, pasaren á fer diferents delliberacions y capitols, segons consta ab acte rebut per lo comparent en dit dia dihuít de Mars, que presenta ut supra sub numero secundo, á hon llargament es contenen los de susdits capitols. E com pera major validitat y fermaza de aquells, y pera que tinguen son degut efecte y observancia cumplida, decitje dita comuna sien decretats per lo present tribunal de usenyoria, el ilustre portant veus de general governador de la present ciutat y regne de Valencia: y no haja inconvenient algú en lo de susdit, per no encontrarse estos als furs, privilegis y bons costums del present regne: ans be sien molt utils y profitosos, conforme á la rahó natural, y ajustat á lo establít per furs, privilegis, y pragmátiques del present regne.—Per tant, et alias prædicto ac omni meliori modo, &c. Requir li sia rebuda una sumaria informació de testimonis, á fi y efecte de verificar, y probar lo de susdit: y constant per dita informació de prædictis, aut saltim de necessariis pariter, requir sien dits capitols decretats, interposant en tots y cascú de aquells la autoritat, y judicial decret del present tribunal in similibus acostumada, per ser així, &c. Implorant, &c.

JESUS, MARÍA. Die decimo tertio Augusti millesimo septingentesimo primo, recipiatur informacio. D. Franciscus Despuig, assessor. Informació de testimonis, rebuda en la present ciutat.

DIE XIII. AUGUSTI ANNO A NATIVITATE

DOMINI M. DCCI.

Francisco Sanchiz, notari, habitador de Valencia, de edat que dix ser de trenta y nou anys, poch mes ó menys, testimoni produít, é donat per part é instancia de Jusep Orient y Latser, notari, sindich y procurador dels regants de la cequia y comuna de Favara: en é sobre lo contengut en la scriptura per lo dit en dit nom en lo dia de hui posada, lo qual jura á nostre Senyor Deu, &c. dir y testificar veritat, &c. Et dicti juramenti virtute, &c. Super dicta scriptura, &c.

E dix, que el testimoni te per molt utilosos y profitosos los capitols fets per los elets de la cequia y comuna de Favara; y lo delliberat per dita comuna, en dita scriptura presentats, y que dits actes y capitols sien decretats y autorizats per lo present tribunal: per zo, que per este medi tindrà dita comuna son degut efecte, y se observarán y guardarán

per los regants de dita comuna á la lletra; y mes no encontrantse estos als furs y privilegis, usos y bons costums del present regne: E ultra de lo de susdit, per sentiro així com á notari: é azo es, &c. Generaliter autem, &c. Et ad omnia dixit non.

Fuit sibi electum, &c. Francisco Sanchiz, notari.

DICTO DIE.

Andreu Matheu y Montanya, notari, habitador de Valencia, de edat que dix ser de cinquanta anys, poch mes ó menys, testimoni produït y donat per part é instancia ut supra; lo cual jura á nostre Senyor Deu, &c. dir y testificar veritat, &c.

Et dicti juramenti virtute, &c.

Super dicta scriptura, &c.

E dix, que habent vist y llegit el testimoni, lo delliberat per la cequia y comuna de Favara, y capitols fets per los elets de dita comuna, presentats en dita scriptura, els te per molt utilosos y profitosos; y pera que per tots los regants de dita comuna es guarden y observen á la lletra, sien decretats y autorizats per lo present tribunal; y mes, no encontrantse á lo establí per furs, privilegis, y pragmátiques del present regne: é ultra de lo de susdit, per sentiro així com á notari: azo es, &c. Generaliter autem, &c.

Et ad omnia dixit non.

Fuit sibi lectum, &c. Andreu Matheu, notari.

Die xxvii. Augusti m. dcc. Possita cum Josepho Orient, notarius, síndico, et procuratore infrascripto. Recepit Escamilla, notarius, et scriba.

On Nos lo noble D. Juan de Castelví, Coloma, Alagon y Borja, del consell de sa magestat, é portant veus de general governador de le present ciutat y regne de Valencia. Vista in primis una scriptura de requesta en lo dia tretse dels corrents, posada per Jusep Orient, notari, síndich y procurador dels regants de la cequia y comuna de Favara, é la provició al peu de aquella feta: Vists lo acte de sindicat y demés en dita scriptura presentats: Vists los dichos y deposicions dels testimonis produïts y donats en la present causa. Et visis videndis, &c. Nostre Senyor Deu, &c. Hagut acort, consell, y delliberació ab lo noble D. Francisco Despuig y Mercader, dotor en drets, del consell de sa magestat, é assessor ordinari nostre, é de la nostra cort en les causes civils, é nant á donar, é promulgar sentència en lo present fet y causa, en é per la forma següent.

Xps.—Atés y considerat, que ab scriptura en lo dia tretse dels corrents, posada per Jusep Orient y Latser, notari, síndich, y procurador dels regants de la cequia y comuna de Favara, se ha deduït y alegat, que els síndich y elets de dita cequia, tenint especial poder de tots los hereters y regants de aquella, en lo dia diuuit de Mars proposat, pera el bon govern y administració de la susdita comuna, pasaren á fer diferents delliberacions y capitols, segons consta ab acte rebut per lo dit Jusep Orient, notari, en dit dia diuuit de Mars. E com pera major

validitat y fermanza de aquells, y pera que tinguen son degut efecte y observancia cumplida, desitja dita comuna sien decretats per lo present tribunal, y no hiaja inconvenient algú en lo de susdit, per no encontrarse estos ab furs, privilegis, y bons costums del present regne, ans be sien molt utils y profitosos, conforme á la rahó natural y ajustats á lo establí per furs, privilegis, y pragmátiques del present regne. Requerint per tant, fos rebuda una sumaria informació de testimonis, á fi y efecte de verificar, y probar lo de susdit; y constant per dita informació, de prædictis, aut saltim de necessariis pariter, requiria sien dits capitols decretats in forma solita. E atés, que ab la dita delliberació, y capitulat en aquella y actes presentats en dita scriptura, dichos, y deposicions dels testimonis, produïts y donats en la present causa, ha constatat y consta, pera que se haja y dega de proveir pro ut infra; id circo, et alias, justitia sic suadente. Pronuncia sentència, y declara restar justificada la dita instancia, et in consequentiam lloa, aproba, decreta y autoriza los capitols, fets per lo síndich y elets de dita comuna y cequia de Favara; y rebuts per lo dit Jusep Orient, notari, en diuuit de Mars proposat, á prima línea, usque ad ultimam, pera que per tots los regants de aquella, y demés persones á qui toque y pertanya lo estatut y delliberat en los referits capitols, sien observats y guardats, interposant en lo dit acte de capitols, y actes circa prædicta fets, les autoritat y decret judicial del present tribunal, lo que declara omni meliori modo, &c. Latta, &c.

VI. D. Franciscus Despuig, assessor.

Sentència donada é promulgada per lo noble portant veus de general governador de la present ciutat y regne de Valencia, D:f:nyal de dit noble portant veus qui de sus, qui dita sentència dona é promulga los dia, mes é any de susdits. Presents foren per testimonis á dita sentència Lluís Quieto, y Lluís Martí, escribes, habitants de Valencia.

LAUS DEO.